

Univerzita Karlova

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Demografie

Studijní obor: Demografie se sociální geografii

Ondřej Procházka

**Geografie současné uprchlické vlny: Odkud, kam a proč
uprchlíci odcházejí?**

Geography of recent migration wave – from where, where to
and why do refugees come?

Bakalářská práce

Vedoucí práce/Školitel: RNDr. Jiří Hasman, PhD.

Praha, 2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne 19. července 2018

(Ondřej Procházka)

Chtěl bych poděkovat svému školiteli, RNDr. Jiřímu Hasmanovi, PhD., za cenné rady a příkladné vedení mé bakalářské práce, dále členům mé rodiny, kteří mi dělali psychickou podporu a byli mými trpělivými čtenáři a v neposlední řadě mým přátelům za množství rad a neustálou motivaci, která mi opakovaně dodávala novou energii.

Geografie současné uprchlické vlny: Odkud, kam a proč uprchlíci odcházejí?

Abstrakt

Tato bakalářská práce má za cíl zjistit, jaké faktory ovlivňují uprchlíky při výběru cílové země v době současné uprchlické a migrační vlny. Potenciálně významné faktory jsou nejprve vybrány na základě studia literatury, následně je jejich význam kvantitativně testován na nejvýznamnějších uprchlických tocích. Jednotlivé faktory jsou pro přehlednost rozděleny do čtyř skupin, a to na faktory kulturní, ekonomické, geografické a politické. Analyzovaný soubor se skládá z párových dat za 20 nejvýznamnějších zdrojových zemí z různých světových regionů a 31 cílových zemí, které jsou členy Evropské unie, nebo Evropského sdružení volného obchodu. Výsledkem je potvrzení důležitosti role koloniálních vazeb a stejného jazyka, jako důležité se ovšem ukázaly také i některé politické faktory, například výdaje na sociální dávky v cílové zemi. Vliv ekonomických faktorů podle očekávání prokázán nebyl, nicméně nebyl zjištěn ani u geografických faktorů, stejně jako u migračních sítí.

Klíčová slova: mezinárodní migrace; uprchlíci; uprchlická a migrační vlna; výběr cílové země; žadatelé o azyl

Geography of recent migration wave – from where, where to and why do refugees come?

Abstract

This bachelor thesis aims to find out what factors affect refugees when selecting an asylum destination country during the recent refugee and migrant wave. Potentially important factors are first selected on the basis of literature studies, and consequently their significance is quantitatively tested on the most important refugee flows. For clarity, individual factors are divided into four groups: cultural, economic, geographical and political factors. The analyzed set consists of paired data for the 20 most important source countries from different world regions and 31 destination countries that are members of the European Union, or the European Free Trade Association. The results confirmed the importance of colonial ties and of the same language, but some policy factors, such as social benefits in destination country, have also been shown to be important. The impact of economic factors was not confirmed as expected, but it was found neither for geographic factors, nor for migrant networks.

Keywords: asylum destination choice; asylum seekers; international migration; refugee and migrant wave; refugees

OBSAH

Seznam obrázků	7
Seznam tabulek	8
Přehled použitých zkratk	9
1 Úvod	10
2 Uvedení do problematiky uprchlické a migrační krize	12
2.1 Vývoj uprchlické a migrační krize a co předcházelo	13
2.2 Nejvýznamnější zdrojové země.....	16
2.2.1 Sýrie a pozadí syrského konfliktu	18
2.2.2 Situace v Afghánistánu	19
2.2.3 Situace v Iráku	21
2.3 Základní pojmy.....	22
3 Faktory ovlivňující prostorové rozhodování uprchlíků	23
3.1 Kulturní faktory	24
3.1.1 Migrační a sociální sítě a přístup k informacím	24
3.1.2 Role známého jazyka.....	26
3.1.3 Historické a koloniální vazby mezi zeměmi	26
3.2 Ekonomické faktory	27
3.3 Geografické faktory.....	29
3.3.1 Geografická vzdálenost, dostupnost a souvislost s jinými faktory.....	29
3.3.2 Role „agentů“ a pašeráckých sítí	30
3.4 Politické faktory	31
3.4.1 Přístup na pracovní trh.....	32
3.4.2 Role míry úspěšnosti získání azylu	32
3.4.3 Další politické faktory	33

3.5 Shrnutí literatury a stanovení hypotéz	34
4 Metodika	36
4.1 Data	36
4.2 Regresní a korelační analýza	40
5 Analýza faktorů ovlivňujících prostorové rozhodování uprchlíků	42
5.1 Popisná statistika	42
5.2 Výsledky regresní analýzy	48
5.3 Vliv nezaměstnanosti cizinců	52
6 Závěr.....	54
Zdroje.....	57
Zdroje dat	62

Seznam obrázků

Obr. 1 – Počet žadatelů o azyl (v tis.) v Evropě mezi léty 1985–2017.....	14
Obr. 2 – Žádosti o azyl v zemích EU a EFTA podle země původu žadatelů v roce 2015	43
Obr. 3 – Míra úspěšnosti získání azylu (v %) v zemích EU a EFTA v roce 2014	46
Obr. 4 – Porovnání míry nezaměstnanosti cizinců a celkové míry nezaměstnanosti v evropských zemích OECD v roce 2014.....	52

Seznam tabulek

Tab. 1 – Žadatelé o azyl podle vybraných zemí původu ve státech EU a EFTA v letech 2011–2017	16
Tab. 2 – Žadatelé o azyl podle cílové země ve státech EU a EFTA v letech 2011–2017	17
Tab. 3 – Obecná charakteristika nezávisle proměnných.....	40
Tab. 4 – Základní popisná statistika sledovaných proměnných	42
Tab. 5 – Žádosti o azyl dle zdrojové země a nejvýznamnější cílové země daných národnostních skupin v roce 2015	44
Tab. 6 – Žádosti o azyl v Německu podle země původu žadatelů v roce 2015.....	45
Tab. 7 – Korelační matice proměnných.....	47
Tab. 8 – Výsledky regresní analýzy pro závisle proměnné lok_kvocient (první tři sloupce) a azyl_podil_zdroj	48
Tab. 9 – Výsledky regresní analýzy pro závisle proměnné lok_kvocient (první tři sloupce) a azyl_podil_zdroj s podrobněji tříděnými vybranými proměnnými.....	48
Tab. 10 – Výsledky regresní analýzy pro závisle proměnné lok_kvocient (první tři sloupce) a azyl_podil_zdroj s doplněním proměnné nezam_ciz	53

Přehled použitých zkratk

EFTA – Evropské sdružení volného obchodu

EU – Evropská unie

p.b. – procentní bod

VIF – faktor vzrůstu rozptylu

1 Úvod

Od 90. let můžeme nalézt vzrůstající zájem jak politiků, tak také vědců (např. Böcker a Havinga 1999, Day a White 2002, Neumayer 2004, Ravlik 2014, Rogelj 2017, Sačer a kol. 2017 a další) o téma prostorového rozhodování uprchlíků (možná spíše obecněji žadatelů o azyl). Předmětem jejich zájmu se stala otázka, proč jsou žádosti o azyl hojně podávány v některých zemích, zatímco v jiných je jejich počet významně nižší. Snahou politiků bylo snížení počtu žádostí o azyl skrze politická opatření na národní úrovni (James a Mayblin 2016), ale později i na úrovni celé Evropské unie prostřednictvím Schengenské a Dublinské konvence (Castles a kol. 2014).

V posledních letech je zájem o tuto problematiku opět na vzestupu, protože počet žadatelů v zemích EU a EFTA mezi lety 2010–2015 velmi dynamicky stoupal a oproti roku 2006, kdy počet žádostí dosáhl dlouhodobého minima a pohyboval se slabě nad 200 tisíci, vzrostl jejich počet sedminásobně na přibližně 1,4 milionu (EUROSTAT database 2015, EUROSTAT database 2018a), především vlivem dlouhotrvajících konfliktů ve světě.

Dle Boštjana Rogelje (2017) má dnes nucená migrace smíšenou podobu, tedy že mají nucení migranti více motivů, které ovlivňují podobu jejich migrace. Kromě násilí a perzekuce v zemi původu mají vliv kupříkladu i vazby mezi přáteli a rodinou, vyšší ekonomický standard v cílové zemi, vysoký stupeň ochrany pro žadatele o azyl a uprchlíky a další faktory; často už není cílem nucených migrantů dostat se do první bezpečné země, ale pokračují dále do Evropy. Druhým znakem je tranzitní podoba migrace, to znamená, že nucení migranti procházejí větším počtem zemí, než se dostanou do své cílové země, kde mohou zůstat delší dobu. Často žádají o azyl z důvodu, aby měli jistotu, že mohou pokračovat dále. Posledním znakem moderní migrace je adaptibilita (v současné době se jedná o nejvýznamnější znak, jelikož kupříkladu změna režimu na hranicích může mít dalekosáhlý vliv na změnu tranzitních cest a v důsledku i na změnu

destinace), kdy se volba trasy a cílové země neustále mění vlivem širších politických, sociálních a ekonomických kontextů (Rogelj 2017). Dynamičnost a nepředvídatelnost současné uprchlické vlny je velmi specifická, proto je otázkou, zda se jednotlivé faktory uplatňují stejně, jako se uplatňovaly v dřívějších případech a jak je popisuje stávající literatura.

Cílem této bakalářské práce je proto nalezení potenciálních faktorů, které v současnosti ovlivňují prostorové rozhodování uprchlíků při volbě cílové země a následném podání žádosti o azyl. Tato problematika bude zkoumána na území států EU a EFTA, které byly uprchlickými (i migračními) proudy významně zasaženy. Různé faktory se pokusím nalézt za pomoci studia relevantní literatury a následně je ověřím za použití kvantitativních metod (konkrétně metody vícenásobné lineární regrese za přispění korelační analýzy) na nejvýznamnějších uprchlických tocích.

Struktura této bakalářské práce bude následující: nejprve stručně představím problematiku současné uprchlické a migrační vlny včetně stručného pohledu do minulosti, charakterizují situaci v nejvýznamnějších zdrojových zemích a důvody jejich současné masové emigrace (na příkladu Sýrie, Afghánistánu a Iráku). Následně se zaměřím na studium relevantní literatury, kde se pokusím odhalit nejvýznamnější faktory, které ovlivňují volbu cílové země uprchlíky. Množství faktorů bude rozděleno do čtyř skupin: geografické, kulturní, ekonomické a politické, přičemž budu diskutovat zejména potenciální význam daných faktorů a možné souvislosti a vazby s jinými faktory. Je poměrně zřejmé, že některé proměnné bude značně složité kvantifikovat pro následující výpočty; v případě, že faktor nebude možné kvantifikovat ani nepřímo, omezím se pouze na diskuzi o jeho možném významu na ovlivnění volby cílové země. V metodické části nejprve představím jednotlivé proměnné a definuji metodu, následně budu v empirické části testovat význam jednotlivých faktorů na rozložení žádostí o azyl v cílových zemích za použití různých konfigurací regresních modelů pro ověření robustnosti výsledků. V závěru nejprve porovnáím výsledky empirické části s literaturou, budu diskutovat možné problémy spojené s použitím metody a nastíním možné směry, kterými by se mohl ubírat další výzkum.

2 Uvedení do problematiky uprchlické a migrační krize

Téma současné uprchlické a migrační vlny je v současné době velmi často diskutované ve společnosti. Pokud bychom zadali do internetového vyhledávače Google termín „migrant crisis“, dostali bychom několik desítek milionů výsledků (Sačer a kol. 2017). Často je tato problematika příliš zjednodušována, což může nezřídka kdy vést k možné chybné interpretaci některých procesů. Jedná se o velmi komplexní a heterogenní proces, jehož dynamika a nepředvídatelnost je velmi specifická. Právě vlivem této velké dynamiky, dalších souběžných procesů a velkého množství změn dochází kupříkladu ke změnám ve výběru migrační trasy, prostorového rozmístování (a také v jeho podobě) a podobně (Rogelj 2017). Velké množství uprchlíků a migrantů se dostává do Evropy po moři na improvizovaných lodích a snaží se dostat do své destinace za každou cenu, což bývá často spojeno s poměrně velkým rizikem ztrát na životech (Sačer a kol. 2017).

Nelze předpokládat, že je migrace jednoduchou akcí jednotlivce, trvající krátkou dobu; samotný pohyb, následná asimilace v cílové zemi a zajištění živobytí mohou trvat klidně celý imigrantův život. Ačkoliv jsou globální nerovnosti v příjmu, politická svoboda a kvalita života klíčovými hybateli migračních toků, je potřeba zmínit, že poslední desítky let se objem globální migrace pohybuje přibližně na stejné úrovni. Faktory ovlivňující migraci nejsou pouze limitovány na ekonomické, geografické a podobně; migrace neprobíhá pouze z nejchudších do nejbohatších států. Pouze s rostoucím rozvojem narůstá komplexita těchto procesů (Castles a kol. 2014).

2.1 Vývoj uprchlické a migrační krize a co předcházelo

V 80. letech se do Evropy dostávali žadatelé o azyl především z oblastí Afriky a Asie. Počet žádostí se násobně zvýšil po rozpadu Východního bloku a v důsledku konfliktu na Balkáně (Castles a kol. 2014). Vrcholem byl rok 1992, kdy Evropská unie přijala 672 tisíc žádostí o azyl, především ze zemí bývalé Jugoslávie. Dalším vrcholem byl rok 2001, kdy objem dosáhl 424 tisíc žádostí (Eurostat 2018). V 90. letech byla následně významná migrace z postsovětských států. V tomto období docházelo k velké politizaci a restriktivním opatřením vedoucím ke snížení přijímání žádostí, mobilizaci extrémní pravice a útokům na samotné žadatele o azyl. Kvůli sérii restrikcím se začalo mluvit o „opevněné Evropě“ (Castles a kol. 2014).

Podle Erica Neumayera (2004) země na migrační vlny reagují dvěma způsoby: prvním je tzv. „závod ke dnu“, kde se státy snaží vytvořit co možná nejhorší podmínky pro žadatele o azyl až na samou hranici, kterou připouští konvence OSN o uprchlících. Tuto strategii aplikovaly evropské státy právě v devadesátých letech. Docházelo například ke změnám v národních legislativách pro případný přístup ke statusu uprchlíka, lidem prchajícím z Jugoslávie byla poskytnuta pouze dočasná ochrana, státy přímo sousedící se státy EU byly deklarovány jako „bezpečné třetí země“, kam se mohli vrátet neúspěšní žadatelé o azyl. Konvence o uprchlících byla interpretována poněkud restriktivně (např. byli vyjmuti lidé bez státní příslušnosti, což se týkalo i Afghánců) a nově se zaváděly vízové povinnosti. Na druhou stranu docházelo ke koordinaci a kooperaci azylových a migračních pravidel v rámci zemí EU prostřednictvím Schengenské a Dublinské konvence a dalších dohod¹ (Castles a kol. 2014). Podle Neumayera (2004) je počet žadatelů o azyl v jedné zemi v rámci regionu pozitivně ovlivněný počtem žadatelů o azyl v nejliberálnější cílové zemi, což se ukázalo jako problematické později na případu Německa a jeho veřejné deklaraci o politice otevřených dveří, která vedla k velkému nárůstu počtu žádostí o azyl (Rogelj 2017).

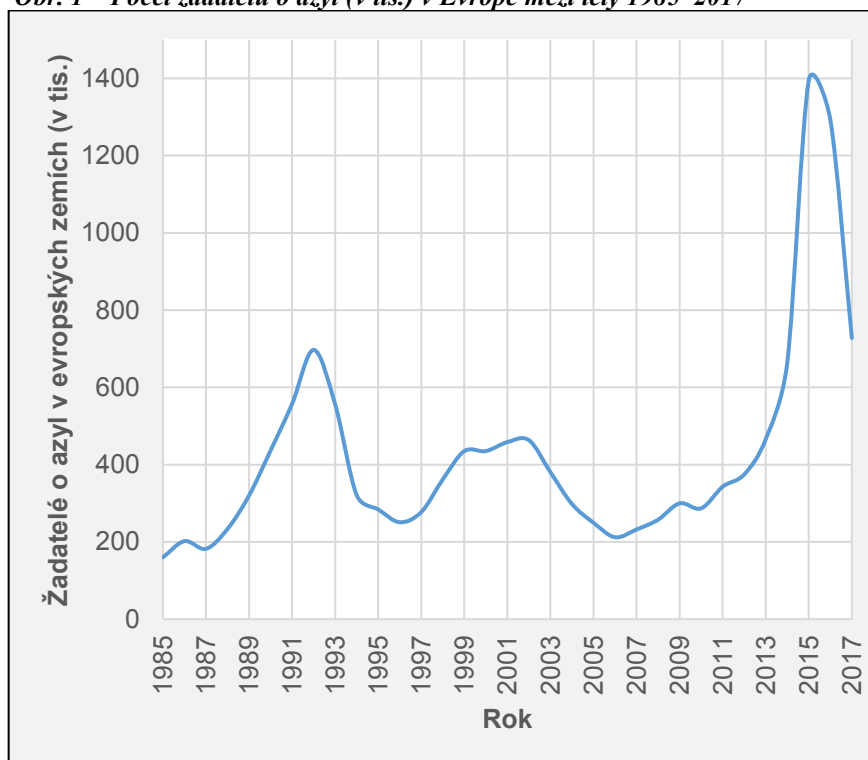
V období mezi lety 2002 a 2006 počet žádostí o azyl klesal, kdy na konci období se přiblížil hranici 200 tisícům žádostí (Eurostat 2018). To bylo způsobeno kombinací

---

¹ Dle Evropského parlamentu (2018) je cílem azylové politiky Evropské unie harmonizovat azylové řízení v rámci členských států zavedením společných azylových opatření s cílem pomoci státním příslušníkům třetích zemí, kteří potřebují mezinárodní ochranu, a zajistit dodržování zásady nenavracení. Perspektivní a komplexní evropská přistěhovalecká politika založená na solidaritě je pro Evropskou unii klíčovým cílem, zejména vytvořením vyrovnaného přístupu k řešení legálního i nelegálního přistěhovalectví.

restriktivních politických opatření a také poklesem počtu násilných konfliktů v zemích původu. Do roku 2012 přetrvával mírný růst (viz obr. 1), což bylo způsobeno zejména výrazným nárůstem žádostí o azyl Iráčany kvůli efektu invaze do Iráku (Castles a kol. 2014, Eurostat 2018).

Obr. 1 – Počet žadatelů o azyl (v tis.) v Evropě mezi léty 1985–2017

Zdroj dat: EUROSTAT database 2015; EUROSTAT database 2018a

V době před rokem 2011 bylo relativně podobné rozmístění uprchlíků a migrantů v zemích Evropské unie (největší zastoupení bylo ve Francii, Velké Británii, Německu a podobně). Druhou charakteristikou období před krizí byl velký nárůst počtu žadatelů o azyl v zemích jižní Evropy, nejvíce v Řecku a Itálii (Rogelj 2017), což vedlo k přísnějším azylovým režimům v těchto zemích a následnému poklesu žádostí o azyl; v Řecku měla vliv i finanční krize (Rogelj 2017).

V období mezi léty 2011–2013 rapidně vzrostl počet žádostí o azyl, a to zejména vlivem konfliktů v Sýrii, Libyi, Iráku, Afghánistánu a Somálsku. Navíc dalším faktorem způsobujícím intenzifikaci migračních toků byla špatná ekonomická situace v okolních zemích dotčených států. Oproti předchozímu období se změnil vzorec prostorového rozmístění migrantů a žádostí o azyl; nyní největší nápor zažívalo Německo, dále výrazně narostl počet žádostí ve Švédsku, Rakousku, Maďarsku a Bulharsku. Naopak v původně

„oblíbených“ zemích (Francie, Velká Británie, Belgie, Itálie) se jednalo o relativně malý nárůst. V této době byla balkánská trasa² tou nejrychlejší a nejbezpečnější, navíc v některých zemích se paradoxně liberalizovala azylová politika (například v Maďarsku) a jinde (jako například v Albánii) byl zrušen vízový režim. V roce 2013 navíc vlivem pádu Kaddáfího režimu a následného chaosu došlo ke zprůchodnění trasy přes Libyi a následnému rozvoji převaděčství; na významu tak začala nabývat i centrální středomořská trasa³ (Rogelj 2017).

Vrcholem uprchlické a migrační krize se stalo období od jara 2015 do jara 2016 vlivem intenzifikace konfliktů v Sýrii, Iráku a Afghánistánu. Výrazně se zvýšil příliv uprchlíků do Turecka, které vlivem obrovské přelidněnosti uprchlických táborů začalo mít řadu problémů, a to jak s kontrolou hranic, tak také s humanitárními podmínkami. S obrovským množstvím uprchlíků se potýkaly také Jordánsko a Libanon. Velké množství uprchlíků se následně dostávalo do Řecka a dále do Evropy. Velký vliv na tuto migrační vlnu měla také „politika otevřených dveří“ v Německu. Reakcí některých evropských zemí bylo obnovení hraničních kontrol a stavění plotů (mediálně známou zemí, jež se rozhodla k tomuto kroku, bylo Maďarsko), což opět ovlivnilo změnu prostorové distribuce uprchlíků a migrantů a postupné zvýšení významu centrální středomořské trasy (Rogelj 2017).

Postupně se uprchlíci a migranti dostávají do bezvýhodné situace, kdy svěřují své osudy do rukou převaděčů, kteří následně mohou ovlivnit výběr jejich cílové země, přičemž nezdědka kdy se vlivem okolností převaděč odchýlí od smlouvané cesty a doveze migranty jinam (Sačar a kol. 2017). Dalším rizikem je volba levnější a nebezpečnější trasy na improvizovaných lodkách či člunech na úkor dražší, ale komplikovanější trasy přes turecko-bulharskou hranici. Dochází také k pokusům o nalezení nové trasy (DRC 2016).

---

² Balkánská trasa obvykle začíná v Turecku a přes Řecko (případně Bulharsko) vede směrem na sever, respektive severozápad (přes Maďarsko, Slovinsko a dále do Německa). Významný nárůst byl na této trase způsoben zejména uprchlickými proudy ze Sýrie a Iráku, ale taktéž i liberalizací vízových restrikcí ze strany EU v zemích jako je Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Srbsko a Makedonie (Dockery 2017).

³ Centrální středomořskou trasu využívají zejména migranti z Afriky, nejčastěji Nigerijci a Eritrejci. Do Evropy se dostávají přes Středozemní moře na území Itálie (UNHCR 2017).

2.2 Nejvýznamnější zdrojové země

V roce 2016 byla stále nejvýznamnější zdrojovou zemí, ze které se dostávali uprchlíci a žadatelé o azyl do Evropy, Sýrie, s odstupem následovaná Afghánistánem a Irákem. Dalšími významnými zdrojovými zeměmi byly Pákistán, Nigérie, Írán a Eritrea, u nichž se počet žádostí pohyboval mezi čtyřiceti a padesáti tisíci. Více než 20 tisíc žádostí ještě bylo zaznamenáno u Albánie, Ruska a Somálska (viz tab. 1).

Tab. 1 – Žadatelé o azyl podle vybraných zemí původu ve státech EU a EFTA v letech 2011–2017

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Afghánistán	30 205	30 350	27 805	42 685	196 215	190 210	49 055
Albánie	3 165	7 735	11 370	17 285	68 905	32 925	26 025
Eritrea	10 355	11 925	20 265	46 685	47 025	40 190	29 290
Irák	16 070	13 835	11 290	21 845	130 335	131 675	52 560
Írán	12 590	14 385	13 095	11 135	28 475	42 065	18 840
Nigérie	15 255	10 585	13 915	21 245	32 260	48 880	41 675
Pákistán	16 435	20 040	21 180	22 425	48 680	50 090	31 975
Rusko	18 855	24 930	42 135	20 145	22 445	27 760	17 010
Somálsko	15 230	17 225	18 770	18 080	22 785	21 770	14 950
Sýrie	9 175	25 625	52 695	127 865	383 625	341 965	108 000

Zdroj dat: MPI 2018a

Z hlediska evropských cílových zemí bylo v roce 2016 nejvýznamnější Německo, s velkým odstupem následované Itálií, Francií a Řeckem. Oproti roku 2015 byl patrný výrazný nárůst počtu žádostí o azyl v Německu (o necelých 280 tisíc), Itálii (o necelých 40 tisíc) a relativně zejména v Řecku (téměř čtyřnásobně); naopak výrazný pokles počtu žádostí byl zaznamenán zejména v zemích severní Evropy a poté v Maďarsku, kdy dle nejnovějších dat poklesl počet žádostí mezi lety 2015 a 2017 dokonce více než padesátinásobně, patrně v důsledku změny režimu na hranicích a výstavbě plotu (Eurostat database 2018a).

V současné době lze ovšem pozorovat určitou změnu, kdy ačkoliv ve většině států počet žádostí poklesl či stagnoval (a to i v nejvýznamnější cílové zemi, Německu), ve státech jižní Evropy je tento trend opačný a ve Španělsku, Francii, Itálii a Řecku počet žádostí narostl (Eurostat database 2018a), vývoj mezi lety 2011 a 2017 je podrobně zobrazen v tabulce níže (viz tab. 2).

Tab. 2 – Žadatelé o azyl podle cílové země ve státech EU a EFTA v letech 2011–2017

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Belgie	32 270	28 305	21 225	22 850	44 760	18 325	18 370
Bulharsko	890	1 385	7 145	11 080	20 365	19 420	3 695
Česko	755	755	710	1 155	1 525	1 480	1 450
Dánsko	3 985	6 075	7 230	14 715	20 970	6 195	3 235
Estonsko	65	75	95	155	230	175	190
Finsko	2 975	3 115	3 220	3 625	32 345	5 625	5 020
Francie	57 335	61 455	66 265	64 310	76 165	84 270	98 635
Chorvatsko	X	X	1 080	450	210	2 225	975
Irsko	1 290	955	945	1 450	3 275	2 245	2 930
Island	75	120	170	170	345	1 125	1 085
Itálie	40 355	17 350	26 620	64 625	83 540	122 960	128 855
Kypr	1 770	1 635	1 255	1 745	2 265	2 940	4 600
Lichtenštejnsko	75	75	95	75	150	85	150
Litva	525	645	400	440	315	430	495
Lotyšsko	340	205	195	375	330	350	355
Lucembursko	2 155	2 055	1 070	1 150	2 505	2 160	2 435
Maďarsko	1 695	2 155	18 900	42 775	177 135	29 430	3 395
Malta	1 890	2 080	2 245	1 350	1 845	1 930	1 840
Německo	53 345	77 650	126 995	202 815	476 620	745 265	222 625
Nizozemí	14 600	13 100	13 095	24 535	44 970	20 945	18 210
Norsko	9 055	9 785	11 980	11 480	31 145	3 520	3 560
Polsko	6 890	10 755	15 245	8 025	12 190	12 305	5 055
Portugalsko	275	295	505	445	895	1 465	1 750
Rakousko	14 455	17 450	17 520	28 065	88 180	42 285	24 295
Rumunsko	1 720	2 510	1 495	1 545	1 260	1 880	4 815
Řecko	9 310	9 575	8 225	9 435	13 205	51 110	58 715
Slovensko	490	730	440	330	330	145	165
Slovinsko	360	305	270	385	275	1 310	1 475
Španělsko	3 420	2 565	4 495	5 615	14 785	15 755	31 125
Švédsko	29 710	43 945	54 365	81 325	162 550	28 860	26 370
Švýcarsko	23 880	28 640	21 460	23 770	39 515	27 195	18 085
Velká Británie	26 940	28 895	30 820	33 010	40 410	39 855	33 850

Pozn.: symbol „X“ značí chybějící data

Zdroj dat: EUROSTAT database 2018a

Ačkoliv se zdá být počet uprchlíků a žadatelů o azyl v Evropě poměrně velký, což bývá často zveličováno mediálně i politicky (Sačar a kol. 2017), ve skutečnosti se mezi prvními deseti zeměmi světa hostícími největší počet uprchlíků umístilo z rozvinutých zemí pouze Německo (s 865 tisíci uprchlíky ke 30. 6. 2017 se nacházelo na šestém místě). Zdaleka nejvíce uprchlíků mělo na svém území Turecko (3,2 milionu), kdy spolu s Jordánskem a Libanonem čelilo masivní vlně uprchlíků ze Sýrie a v menším měřítku také z Iráku (UNHCR 2018a). Ačkoliv jsou tyto země Syřanům kulturně i geograficky bližší než země Evropy, vzhledem k přelidněnosti táborů, nedostatku legálních

pracovních příležitostí, nedostatku jídla, špatným hygienickým podmínkám a také ztrátě víry v brzký návrat do vlasti kvůli dlouhotrvajícímu konfliktu jsou uprchlíci nuceni pokračovat dále do Evropy (DRC 2016). Na druhém místě se s odstupem nachází Pákistán, který hostí zejména uprchlíky z Afghánistánu (UNHCR 2018a).

V následujících podkapitolách představím nejvýznamnější zdrojové země.

2.2.1 Sýrie a pozadí syrského konfliktu

Kořeny současné politické a následně humanitární krize v Sýrii sahají až do 60. let 20. století, kdy se moci ujala sekulární nacionalistická strana Ba'ath (podle Ponížilové (2018) též Baas, neboli Socialistická strana národní obrody), která ukončila dlouhotrvající vládu tradičních sunnitských obchodnických a zemědělských tříd. Straně se dařilo udržet moc i přes některé pokusy Muslimského bratrstva (zejména v 80. letech). Režim postupně umožňoval projevy umírněné formy islámu, stavěl nové mešity a vytvářel další instituce, zejména kvůli stabilizaci napjaté situace. Po konci studené války docházelo k postupné ekonomické liberalizaci, čehož po miléniu využily islámské skupiny a spojily tak až do té doby rozdělenou ekonomiku a náboženství (Joya 2012). Postupně se islámské skupiny začaly infiltrovat i do politického dění a zažívaly postupnou renesanci, zatímco strana Ba'ath (v té době už byl u moci prezident Bašár Asad) situaci podcenila. Paradoxně tedy liberalizace ekonomiky a náboženství byla jednou z příčin krize Asadova režimu (Joya 2012).

Původně mírové protesty sekulárních skupin (studentů, aktivistů, intelektuálů) za lepší podmínky v roce 2011 využily islámské opoziční skupiny (nejsilnější skupinou bylo již zmíněné Muslimské bratrstvo, reprezentované Syrskou národní radou, podporované i členy z okolních zemí), které využily nepřehlednosti situace a vyvolaly v Sýrii chaos. Další opoziční skupinou se staly militantní islamisté, částečně se jednalo o odnož Al-Kaidy. Na opačné straně opozičních skupin se nacházelo uskupení zvané Národní koaliční výbor pro síly demokratické změny, které zahrnovalo třináct levicových stran (včetně Kurdů), jejichž cílem byla především mírová změna formou dialogu. Společným znakem opozičních skupin byla nedůvěra a odpor vůči Asadovu režimu, ale na druhou stranu byly patrné propastné rozdíly mezi těmito skupinami. Problematická také byla přítomnost mezinárodních sil; zatímco západní aktéři byli spíše pro svrnutí režimu (podobně, jako k tomu došlo v Libyi), odlišný názor mělo Rusko, Čína a Írán (Joya 2012).

Konflikt v Sýrii vyústil v mimořádnou humanitární krizi, která významně ovlivnila jak okolní státy, tak také země Evropy. Již v květnu 2011 se otevřely první uprchlické tábory v Turecku, v červenci 2012 byl otevřen uprchlický tábor Za'atri v Jordánsku (UNHCR 2013). Ve stejném roce byly prokázány válečné zločiny na území Sýrie, o rok později první chemický útok. V březnu 2013 dosáhl počet uprchlíků jednoho milionu, v září stejného roku se už jednalo o dva miliony. Od této doby počet uprchlíků výrazně narůstá. V červnu 2014 vyhláší samozvaný Islámský stát (též Daeš) svůj chalífát v Sýrii a Iráku. Vrcholem krize se stal rok 2015, kdy se Řecko potýkalo s příchodem tisíce uprchlíků denně a počet uprchlíků, kteří dorazili do Evropy, dosáhl jednoho milionu (World Vision 2018).

V současné době je Sýrie nejvýznamnější zdrojovou zemí; v roce 2016 více než čtvrtina žádostí o azyl v evropských zemích byla právě podávána Syřany (MPI 2018a). V únoru 2018 13,1 milionu Syřanů potřebovalo humanitární pomoc, 6,1 milionu jich bylo vnitřně vymístěno (UNHCR 2018b). K 15. 3. 2018 je dle UNHCR registrováno přes 5,6 milionu syrských uprchlíků v okolních zemích, přičemž nejvyšší podíl dotčených osob se k tomuto datu nachází v Turecku (přes 3,5 milionu), v uprchlických táborech jich je registrováno přes 460 tisíc (UNHCR 2018c).

2.2.2 Situace v Afghánistánu

Podobně jako v Sýrii sahají kořeny současné problémové situace do dávnější doby, konkrétně do prosince 1979, kdy proběhla invaze sovětských vojsk do Afghánistánu, jejichž cílem byla stabilizace nepředvídatelné situace u hranic s tehdejším Sovětským svazem. Útok měl ale za následek celostátní vzpouru islamistických bojovníků, podporovaných okolními státy, ale také i USA. Partyzánská válka se sovětskými vojáky trvala deset let, poté následovaly boje islamistů mezi sebou navzájem. V roce 1996 Tálibán ovládl hlavní město Kábul a zavedl nejpřísnější formu islámského práva. Do roku 2001 Tálibán s pomocí Al-Kaidy (a jejího vůdce Usámy bin Ládina) získal 90 % území (Witte 2018).

V roce 2001 po teroristických útocích 11. září v USA započala nová fáze afghánské války, která se zapsala do dějin jako nejdelší válka, ve které kdy bojovaly Spojené státy americké (Witte 2018). Sestávala se ze tří etap: první trvala pouhé dva měsíce a podařilo se při ní svrhnout vládu Tálibánu.

Druhá etapa trvala od roku 2002 do roku 2008, při níž bylo hlavním cílem porazit Tálibán vojensky a přebudovat jádrové instituce v Afghánistánu. Jelikož se postupně ukázalo, že strategie vojenského boje Tálibánu vůči vojákům USA a NATO není efektivní, přejalo hnutí strategii z Iráku a začalo bojovat formou sebevražedných útoků, při nichž byly často obětmi děti; při některých útocích zemřelo i několik desítek civilistů (Witte 2018). Postupně se začaly v zemi objevovat protizápadní a protiamerické názory, které situaci začaly ještě více komplikovat. Navíc Tálibán začal opět prosperovat, a to zejména kvůli obnovené produkci opia (Witte 2018).

Poslední etapa trvala od roku 2009 do roku 2014; začala iniciativou Baracka Obamy, který se rozhodl dočasně zvýšit přítomnost vojáků v zemi. Cílem byla mimo jiné ochrana civilního obyvatelstva před útoky a na druhé straně snaha o opětovné začlenění afghánských povstalců do společnosti. Nutno podotknout, že tato strategie dosáhla svých cílů pouze částečně; počet civilních obětí byl nadále velmi vysoký (Witte 2018). Pokusy o eliminaci vysokých představitelů povstalců také nedopadly až na pár výjimek úspěšně. Od roku 2011 se postupně přistupovalo k předávání odpovědnosti afghánské armádě a policii a souběžně probíhala instruktáž o budoucí strategii boje a ochrany ze strany americké armády a vojsk NATO. Bojová mise byla oficiálně ukončena v roce 2014 (Witte 2018).

Po roce 2014 byla nadále situace velmi problematická. V roce 2017 navíc OSN překlasifikovala Afghánistán z post-konfliktní země na zemi s aktivním konfliktem (v roce 2017 Tálibán zaútočil na 16 distriktů a zmocnil se jejich území). Jsou zde porušovány mezinárodní zásady lidských práv, vyskytují se zde únosy dětí, útoky na veřejnou infrastrukturu, nemocnice a podobně. Podle nedávných průzkumů byla více než třetina dětí vystavena psychickému utrpení vlivem ztráty člena rodiny či komunity. Vlivem častých válečných konfliktů za posledních 40 let zde žije 39 % obyvatel pod hranicí chudoby, 10 milionů lidí má omezený nebo žádný přístup ke zdravotní péči, 3,5 milionu dětí nechodí do školy, je zde jedna z nejvyšších hodnot kojenecké úmrtnosti na světě, a to 70 ‰ (OCHA 2018). Více než 9,3 milionu obyvatel potřebuje humanitární pomoc, z toho je 5,3 milionu dětí (UNICEF 2018). V současné době je Afghánistán druhou nejvýznamnější zdrojovou zemí, ze které se dostávají uprchlíci do Evropy (MPI 2018a).

2.2.3 Situace v Iráku

Podobně jako v Sýrii velkou část novodobé historie Iráku ovlivnila vláda sekularistické socialistické strany Baas. Poprvé se dostala k moci v roce 1963, kdy podnikla státní převrat. Během jejího prvního krátkého období vlády, trvajícího jen několik měsíců, se odehrávaly vykonstruované soudní procesy, zatýkání, mučení a další násilnosti na obyvatelstvu. Ačkoliv se na krátkou dobu podařilo krutovládě svrhnout jednotkami prezidenta Abd as-Saláma Árifa, v roce 1968 se strana Baas opět dostala k moci, u níž vydržela až do americké intervence v roce 2003. Během její vlády byl patrný ekonomický růst, rozvoj zdravotnického a vzdělávacího systému, na druhé straně byla na území Iráku stále porušována lidská práva a byly potlačovány jakékoliv snahy opozice (Ponížilová 2018).

Vlivem intervence amerických vojsk došlo k náboženské radikalizaci některých skupin (Hrabalová 2018). Únosy a teroristické útoky kromě náboženských radikálů páchali také nacionalističtí Arabové. Po pádu režimu Saddáma Husajna se do těžké situace dostala křesťanská komunita (podle Hrabalové (2018) dle některých odhadů z původních 1,4 milionu křesťanů v roce 2003 jich v roce 2017 zbývalo už jen 250 tisíc) a další náboženské menšiny (například šíitští Šabaci), které začaly být systematicky pronásledovány, zabíjeny a objevovaly se i vzkazy vyzývající je k emigraci. Do popředí se záhy dostal samozvaný Islámský stát (mimo další řady ozbrojených skupin, včetně Al-Kaidy), který zabral v roce 2014 území v okolí Mosulu a následně své hranice posouval dále na východ. Na podzim roku 2016 začala ofenziva na znovudobytí města iráckou armádou, což mělo za vliv obrovský počet uprchlíků, přehajících do bezpečí. Ačkoliv v dnešní době dochází k postupnému obnovování města a návratu jeho obyvatel, stále je situace poměrně vážná a řada uprchlíků se odmítá do Mosulu vracet (Hrabalová 2018).

Ke konci roku 2016 se v Iráku nacházelo přes 5,6 milionu dotčených osob, z toho bylo přes 3,6 milionu osob vnitřně vymístěno (UNHCR 2018d). Přibližně 2,3 milionu obyvatel zůstává vnitřně vymístěno od roku 2014 až dodnes. Velká část (téměř 700 tisíc lidí) je klasifikována jako vnitřně vymístění vlivem bojů v regionu Ninewa, především kvůli znovudobývání Mosulu (UNHCR 2018e). V roce 2016 obyvatelé Iráku zaujímali v Evropě s 10 % třetí pozici z hlediska počtu žádostí o azyl (MPI 2018a).

2.3 Základní pojmy

Pro tuto práci je nesmírně důležité rozlišovat mezi pojmy migrant a uprchlík. V případě uprchlíka se jedná o osoby uprchlé vlivem ozbrojeného konfliktu nebo náboženských, rasových, etnických či politických perzekucí. Jejich návrat je nebezpečný a může hrozit i ztráta života, proto potřebují mezinárodní ochranu a žádají v jiných zemích o azyl. Uprchlíci jsou chráněni v mezinárodním právu, zejména Úmluvou o uprchlících z roku 1951. Na rozdíl od uprchlíků mají migranti často jiné motivy k migraci, například migrují za prací, vzděláním, za rodinou a podobně. Nejsou přímo ohroženi perzekucemi a můžou se tudíž vrátit domů. Problematické ovšem je, že pojmy migrant a uprchlík jsou často sporné, v různých zemích může být na ně pohlíženo rozdílně. Správně by se ovšem měly tyto pojmy rozlišovat (Edwards 2016).

3 Faktory ovlivňující prostorové rozhodování uprchlíků

V případě výběru cílové země je potřeba důsledně odlišovat mezi migranty a uprchlíky. Téměř 90 % uprchlíků zůstává v rozvojových zemích a do Evropy se dostává pouze malá část z nich (James a Mayblin 2016). Uprchlíci mívají velmi omezené možnosti při výběru destinace, nezdědka kdy tyto možnosti zcela chybí. Jejich potenciální výběr cílové země je ovlivňován množstvím různých faktorů, například geografickými, dále množstvím finančních prostředků, dostupnými trasami, sítěmi, cestami používanými převaděči a mnoha dalšími. V případě uprchlíků nelze opominout ani role náhod (být ve špatné chvíli na špatném místě, přečtení si novinového článku, setkání s agentem a další), které mohou způsobit rozhodnutí o změně cílové země (Spinks 2013). Jejich rozhodnutí navíc bývají vytvářena a přetvářena během samotné cesty, což potvrzuje i Rogelj (2017), podle něhož je výběr azylové destinace spíše výsledek souboru okolností než předpřipravený plán založený na tužbách a propočtech jedince. Znalosti o cílové zemi bývají velmi omezené a případné informace získávají uprchlíci z mnoha zdrojů v transitních zemích (Spinks 2013).

Faktorů, které mají prokazatelný vliv na prostorové rozhodování uprchlíků, je celá řada, přičemž velikost jejich významu se liší a zároveň jsou tyto faktory často (ne-li vždy) vzájemně propojeny. Uprchlíci navíc čelí velkému množství bariér, například trpí nedostatkem financí a informací, mají strach z neznámé situace mimo domov, nechtějí opustit své rodiny (DRC 2016). Podle Hasmana (2014) a Hasman a Luptáka (2016) lze tyto faktory obecně rozdělit na geografické, kulturní, ekonomické a politické.

3.1 Kulturní faktory

3.1.1 Migrační a sociální sítě a přístup k informacím

Massey a kol. (1993) definují migrační sítě jako sadu interpersonálních vazeb, které spojují migranty, bývalé migranty a ne-migranty v zemích původu a cílových zemích prostřednictvím příbuzenských vazeb, přátelství a sdíleného komunitního původu. Jakmile počet migrantů dosáhne kritické hodnoty, rozšíření sítí snižuje migrační náklady a riziko pohybu, což zvyšuje pravděpodobnost, že počet dalších migrantů vzroste. Podle Moora a Shellmana (2007) výskyt diaspory může zvýšit pravděpodobnost uprchlické vlny do země.

Podle mnoha výzkumů lze roli migračních a sociálních sítí při výběru cílové země označit za klíčovou. Neumayer (2004) potvrdil velkou významnost efektu sítí, kdy větší přítomnost azylantů v cílové zemi přitahuje další žadatele o azyl ze země původu. Podle James a Mayblin (2016) množství statistických studií prokázalo nějaký vztah mezi množstvím žadatelů o azyl a přítomností uprchlíků (a dalších migrantů) ze stejné země původu. Výzkumníci ve Velké Británii prokázali, že velikost populace imigrantů souvisí s množstvím podpory, kterou poskytují nově příchozím (Day a White 2002). Je ovšem potřeba zmínit, že některým žadatelům o azyl pomáhali členové rodiny a přátelé, zatímco jiní byli při výběru cílové země ovlivněni těmi subjekty, na které se obrátili o pomoc; ať už to byli humanitární pracovníci a charitativní organizace, nebo poskytovatelé padělaných dokumentů a převaděči (Day a White 2002).

Je ale nutné zdůraznit, že vztah mezi sítěmi a žádostmi o azyl je velmi komplexní. Podle některých výzkumů má přítomnost imigrantů stejné národnosti v cílové zemi rozdílný vliv v různých zemích, dokonce mohou migrační sítě v určité chvíli přestat působit jako pull faktor a způsobit odchýlení budoucích žadatelů a azyl jinam (James a Mayblin 2016). Některé studie dle Spinks (2013) zjistily negativní vliv sítí na rozhodovací proces žadatelů; to může být například z důvodu obav před pokračujícími perzekucemi kvůli silným vazbám mezi destinací a zemí původu. Tato situace se může vyskytovat v případech, kdy je přistěhovalecká komunita převážně složena z jiné etnické nebo náboženské skupiny, a nebo z důvodu touhy se oprostít od kulturních norem a tradic země, ze které žadatelé uprchli. Na druhou stranu nelze faktor migračních sítí chápat jako negativní determinant, pouze je třeba na něj nahlížet komplexněji (Spinks 2013).

Podle Koser a Pinkerton (2002) sítě mohou ovlivňovat migrační rozhodovací proces třemi hlavními způsoby: zaprvé mohou způsobit migrační selektivitu, tedy kdo bude a kdo nebude migrovat. Podle hypotézy afinity (čím vyšší je hustota sítě mezi rodinou či přáteli v zemi původu, tím nižší je pravděpodobnost migrace) budou kupříkladu spíše migrovat svobodní než osoby v manželství. Dále budou migrovat spíše mladí ekonomicky aktivní muži, kteří mají vyšší šanci se integrovat v cílové zemi. Zadruhé mohou sítě ovlivnit časování migrace (kupříkladu rodiče opustí své domovy až ve chvíli, kdy se domů vrátí jejich děti) a zatřetí (a touto problematikou se bakalářská práce zabývá především) mohou ovlivnit výběr destinace. S vysokou pravděpodobností bude migrace probíhat zejména tam, kde už jsou sítě vytvořeny. Tyto sítě mohou poskytnout informace budoucím příchozím, neboť pomáhají při hledání bydlení a budoucího živobytí.

Množství výzkumů (např. Day a White 2002, DRC 2016, Neumayer 2004) potvrdilo, že migrační a sociální sítě jsou pro uprchlíky velmi důležité jako zdroj informací, jelikož jejich představa o cílové zemi je často velmi špatná. Podle výzkumu prováděného neziskovou organizací Danish Refugee Council na území Jordánska, Libanonu a Turecka, jehož respondenty byli syrští uprchlíci, mají migrační a sociální sítě v případě uprchlíků významný vliv (DRC 2016). Tázání většinu informací získali od přátel, rodiny nebo komunity. Získané informace využívali pro volbu migrační trasy, zajímali se o ceny dopravy, o místa k přespaní a podobně. V případě, že se jejich známý či příbuzný již do Evropy dostal, to tím spíše přesvědčí další uprchlíky pokusit se jejich úspěch napodobit. Na druhou stranu situace, kdy se známé osobě do Evropy nepodaří dostat, vede k demotivaci se o cestu pokusit. Sítě pomáhají překonat mnohá úskalí, kupříkladu strach z kulturní rozdílnosti, nedostatek informací, strach z neznámého a opuštění rodiny a další. V případě respondentů bez těchto konexí hrála při volbě destinace významnou roli média. Někteří respondenti uvedli, že část rodin vyslala do Evropy pouze své syny, kteří mají větší šanci na úspěch (DRC 2016); to souvisí již s výše zmíněnou migrační selektivitou (Koser a Pinkerton 2002).

Podobný výzkum byl proveden v uprchlickém táboře Slavonski Brod v Chorvatsku na respondentech z Afghánistánu, Sýrie a Iráku⁴, zejména ve věkové kategorii 19–25 let (Sačar a kol. 2017). Všichni dotazovaní již znali svou destinaci, přičemž rozhodnutí o její

---

⁴ Za problematický aspekt tohoto výzkumu lze považovat nevyváženost vzorku podle pohlaví; 92 % respondentů byli muži.

volbě učinili v drtivé většině (z 82 %) před započítáním cesty. Výzkum opět potvrdil velkou roli rodinných příslušníků a přátel (více než tři čtvrtiny dotázaných uvedla, že plánuje do cílové země přivést i svou rodinu, pokud se to ukáže jako vhodné), ovšem většina respondentů měla primárně důvěru v internetové zdroje. Více než polovina lidí přiznala komunikaci s převaděči, od nichž během cesty získávali dodatečné informace. Naprostá většina tázaných jako svou destinaci uvedla Německo (Sačera a kol. 2017).

3.1.2 Role známého jazyka

Významnost známého jazyka úzce souvisí jak se zmíněnými migračními sítěmi, tak také s historickými a koloniálními vazbami mezi zeměmi. Podle Moora a Shellmana (2007) přítomnost velkého množství lidí mluvících známým jazykem podle všeho dělá zemi více atraktivní jako cílovou zemi, protože je cena interakce s ostatními lidmi dramaticky nižší. Tedy lze očekávat, že uprchlické proudy budou významnější právě mezi zeměmi, v nichž se mluví stejným nebo podobným jazykem. Význam známého jazyka potvrzuje i Neumayer (2004). Na druhou stranu neznalost jazyka v cílové zemi může vést ke vzniku enkláv a k následnému uvíznutí v jazykové pasti (Bauer a kol. 2005, cit. v Hasman 2014, s. 11).

3.1.3 Historické a koloniální vazby mezi zeměmi

Vazby mezi zemí původu a destinací úzce souvisí s výše zmíněnými migračními sítěmi a známým jazykem. Jak již bylo zmíněno, přítomnost lidí stejné národnosti v cílové zemi může pomoci přichozím s adaptací a tím snižuje její náklady. Často se stává, že v cílových zemích žije velké množství dlouhodobých rezidentů, kteří mají původ v bývalé kolonii, čímž spolu sdílí společný jazyk, náboženství a do jisté míry i kulturní návyky a tím pádem mohou pomoci žadatelům o azyl překonat kulturní šok. Navíc jsou velmi časté přímé letecké linky mezi koloniálními historií spojenými zeměmi (Neumayer 2004).

Právě koloniální vazby hrají významnou roli zejména v migraci do Evropy. To lze dokázat na relativně vysokém zastoupení Afričanů například v Portugalsku, Francii a Velké Británii, ačkoliv mezi některými vzdálenějšími britskými koloniemi v Asii patrně větší vazby nejsou zřejmé (Böcker a Havinga 1999). Na druhou stranu kupříkladu větší podíl Afričanů v Nizozemsku historickým vazbám přisuzovat nelze. Pokud jsou zkoumány migrační proudy mezi těmito zeměmi, téměř vždy lze najít vztah mezi koloniální minulostí a počtem žadatelů o azyl; do takových cílových zemí bude směřovat

více žadatelů než do zemí bez historických vazeb, protože jsou zde již vytvořeny migrační sítě a mluví se zde stejným jazykem (Böcker a Havinga 1999).

Maria Ravlik (2014) ve svém globálním výzkumu determinantů mezinárodní migrace výše zmíněné domněnky statisticky potvrzuje. Podle ní má koloniální minulost statisticky významný vliv na počet migrantů, který u zemí s koloniálním vztahem vyšel více než třikrát vyšší než u zemí bez koloniální historie. Mimo historické pozadí mají koloniální vazby i kulturní spojitost, kromě zmíněného známého jazyka a snazší adaptace se může jednat i o blízkost vzdělávacích standardů, vyšší míru tolerance, jednodušší přístup na pracovní trh a obstarávání pracovních víz a podobně.

Podle Harriet Spinks (2013) není důležitost historických vazeb nijak překvapivá. U koloniálních vazeb je vysoce pravděpodobné, že bude v cílové zemi již usídlená populace bývalých imigrantů, kteří pomohou nově příchozím s nalezením bydlení a podporou. Někteří žadatelé o azyl navíc nabývají přesvědčení, že jim je hostitelská země povinna poskytnout ochranu, zejména v případě spojitosti s koloniální minulostí, která zapříčinila současný důvod jejich emigrace. V případě, že uprchlíci překonávají větší vzdálenost a nechystají se zůstat v sousední zemi, je vyšší pravděpodobnost, že budou mířit do destinace spjaté se zemí původu právě koloniálními vazbami, případně do země, která podepsala mezinárodní dohody OSN o uprchlících (Moore a Shellman 2007).

3.2 Ekonomické faktory

Mnoho výzkumníků dle Schmeidl (1997) souhlasí s tvrzením, že chudoba může přispět k migraci uprchlíků. Ačkoliv obecně méně rozvinuté země produkují větší množství uprchlíků než země rozvinuté, obvykle lze kromě chudoby hledat souvislosti i s nestabilní politickou situací, či přímo válečnými konflikty. Někteří autoři chápou ekonomické problémy jako akcelerátor migrace, další dávají větší důležitost politickým faktorům, jiní hovoří o vzájemné interakci těchto faktorů, hovoří se i o vlivu přelidnění (Schmeidl 1997). Podle Schmeidl (1997) u proměnných měřících ekonomický rozvoj a populační tlak nebyl patrný přímý signifikantní efekt, což odporuje tvrzení, že jsou ekonomické problémy primárním zdrojem nucené migrace; dle autorova výzkumu je primárním hybatelem politické násilí. Zmiňuje pouze fakt, že válečný konflikt způsobí ve vyspělejších zemích menší uprchlickou vlnu než v chudších zemích.

Komplexitu ekonomických faktorů lze spatřit i v případě výběru cílové země uprchlíky. Podle globální studie Moora a Shellmana (2007) v případě sousedících zemí očekávaný počet uprchlíků vzrůstá s rostoucím HDP na obyvatele v cílové zemi. Navíc největší nárůst uprchlíků je patrný u cílových zemí, v nichž průměrná mzda roste o více než pět tisíc amerických dolarů ročně. Podíváme-li se na problém z opačné strany, podle výzkumu průměrné mzdy na rozdíl od Schmeidl (1997) korelovaly negativně s počtem uprchlíků, kteří odcházeli ze zdrojové země (Moore a Shellman 2007).

Obecný ekonomický pohled předpovídá, že žadatelé o azyl budou žádat o udělení azylu v bohatých zemích a v zemích s nízkou mírou nezaměstnanosti a vysokou mírou ekonomického růstu (Massey a kol. 1993). Lze předpokládat, že uprchlíci preferují země s vyššími průměrnými mzdami, kde jednoduše čekají, že se jim bude lépe žít. Na druhou stranu tento předpoklad je v protikladu ke mnoha vědeckým zjištěním, protože podle Moora a Shellmana (2007) lze v případě nesousedících zemí nalézt negativní vztah mezi průměrnými mzdami a pravděpodobností toku uprchlíků, a to i přes velmi silně působící faktor migračních sítí. Toto zjištění se dá vysvětlit působením faktoru geografické vzdálenosti zemí, protože jsou země s nejvyššími mzdami v průměru více vzdálené než země se středními a nižšími průměrnými mzdami. Ačkoliv by se uprchlík rád dostal do zemí s nadstandardní výší mezd, cena přemístění by byla nesrovnatelně vyšší než do sousedních zemí a uprchlík by si ji nemohl dovolit.

Podle výzkumu na západoevropských zemích, který provedl Neumayer (2004), bohatší destinace přijímají větší podíl žadatelů o azyl na obyvatele, ovšem bez závislosti na převládající nezaměstnanosti a mírách ekonomického růstu. Podle autora byla úroveň nezaměstnanosti a výdaje na sociální politiku nesignifikantní, dokonce byl ekonomický růst v negativním vztahu s podílem žadatelů o azyl na obyvatele. Jedním z vysvětlení může být fakt, že potenciální žadatelé o azyl mají velmi mlhavou představu o své destinaci a navíc ukazatele jako ekonomický růst a míra nezaměstnanosti se mohou během krátké doby změnit, což žadatel o azyl nemá šanci zachytit. Dalším důvodem může být rychlejší růst chudších západoevropských zemí než těch bohatších, kupříkladu vlivem plnění konvergenčních kritérií (Neumayer 2004).

Některé výzkumy ovšem odhalily určitou heterogenitu ve vztahu mezi mírou nezaměstnanosti a žádostmi o azyl; například Toshkov (2014) zjistil rozdíly mezi některými evropskými zeměmi, kdy ve Švédsku, Nizozemsku, Velké Británii a Irsku byla

vysoká nezaměstnanost spojená s poklesem žádostí, zatímco v Maďarsku, Litvě a Portugalsku byl efekt opačný. To může být vysvětleno propojením míry nezaměstnanosti s dalšími faktory, které se liší napříč zeměmi; kupříkladu se může jednat o přístup ke svobodnému trhu, velikost stínové ekonomiky a přítomnost migračních sítí (James a Mayblin 2016).

3.3 Geografické faktory

Problematiku geografických faktorů autoři často zmiňují v souvislosti s dalšími faktory (např. Böcker a Havinga 1999, Moore a Shellman 2007, Neumayer 2004, Rogelj 2017). Lze obecně předpokládat, že budou uprchlíci vyhledávat spíše bližší cílovou zemi než vzdálenější, především z důvodu velkých finančních nákladů. Podle Rogelje (2017) hraje v době evropské uprchlické a migrační krize obrovskou roli skupina faktorů, mezi něž patří geografická vzdálenost, letecké trasy, aktivity agentů, bariéry a kontroly na hranicích. Především režim na hranicích může mít významný efekt na změnu migračních tras a v důsledku i na výběr cílové země.

3.3.1 Geografická vzdálenost, dostupnost a souvislost s jinými faktory

Geografickou vzdálenost lze dát do souvislosti s dostupností cílové země. Do některých zemí je pro žadatele o azyl snazší se dostat než do jiných zemí, kupříkladu pokud se jedná o ostrovní stát (např. Velká Británie, Irsko). Německo bylo v 90. letech (ale i dříve) vzhledem ke své geografické blízkosti, snadné dostupnosti a dlouhé zemské hranici oblíbenou destinací zejména pro žadatele z východní Evropy, ačkoliv nelze opomenout fakt, že tato atraktivita plynula i z dalších faktorů jako blahobyt, nabídky zaměstnání, kulturní blízkost a politická otevřenost země (Böcker a Havinga 1999).

Neumayer (2004) potvrdil vliv geografické vzdálenosti na výběr cílové země. Podle něj podobně jako další výše zmíněné faktory (například zmíněné migrační sítě, kulturní blízkost či známý jazyk) menší geografická vzdálenost mezi zeměmi snižuje náklady migrace. Geograficky blízké země mohou být dostupnější autem, autobusem, lodí či dokonce pěšky, kdežto u vzdálenějších zemí může být nutné využívat služeb letecké přepravy, což také zvyšuje náklady na migraci. Podle Moora a Shellmana (2007) uprchlíci nejčastěji míří tam, kam šli ostatní před nimi, a také obvykle do nejbližší lokace, kde se mohou vyhnout násilným praktikám. Toto zjištění podporuje výzkum prováděný na

území Turecka, Jordánska a Libanonu (DRC 2016), kde velká většina uprchlíků ze Sýrie míří právě do blízkých zemí, které jsou jim kulturně i geograficky bližší. Primárně se chtějí vrátit zpět do Sýrie, ale dlouhotrvající konflikt a často velmi nevyhovující podmínky v uprchlických táborech zapříčiní cestu dále do Evropy. Problematická situace může nastat u starších osob, u kterých je další migrace značně riziková (DRC 2016).

Moore a Shellman (2007) zjišťovali vztah mezi geografickou vzdáleností zemí a dalšími faktory. Vliv společných hranic země původu a cílové země může hrát v některých případech významnou roli, kupříkladu uprchlíci se podle výzkumu vyhýbají zemím s probíhající mezinárodní válkou, které spolu nesousedí (v tomto případě poklesne očekávaný počet uprchlíků, kteří v dané zemi zažádají o azyl), ovšem v případě sousedících zemí je situace jiná; v případě války vzroste očekávaný počet uprchlíků téměř dvojnásobně. Dalším příkladem může být podepsání smluv OSN o nenavrácení, kdy se u sousedních zemí zvýšil očekávaný počet uprchlíků, zatímco u sousedních zemí tomu bylo naopak; určitý vliv geografické vzdálenosti byl patrný i u známého jazyka. Podle Moora a Shellmana (2007) hraje velkou roli také přítomnost či absence kontrolovaných hranic.

Podle Neumayera (2004) má geografická vzdálenost, historické vazby, známý jazyk a přítomnost komunity uprchlíků významný vliv na další uprchlické proudy. Tyto faktory společně se stupněm ekonomického rozvoje v cílové destinaci často limitují pokusy místních vlád o snížení počtu žádostí o azyl.

3.3.2 Role „agentů“ a pašeráckých sítí

Narůstající hraniční kontroly a zpřísnování imigrační politiky způsobuje zvyšující se potřebu migrantů spoléhat se na převaděčství. V případě, že se závislost na pašerácích a dalších migračních facilitátorech výrazně zvýší, může dojít ke vzniku zneužívajících migračních forem známých jako obchodování s lidmi. Kolem těchto forem „podnikání“ může vznikat celý migrační průmysl (Castles a kol. 2014). Podle Ann Gallagher (2002, cit. v Castles a kol. 2014, s. 236) jsou pašování migranti nelegálně převáděni přes hranice z důvodu zisku; jsou to nerovní partneři v obchodní transakci. Naproti tomu je obchodování s lidmi založeno na klamání a nátlaku, jehož účelem je zneužívání dané situace. Je potřeba zmínit, že se tyto definice ve skutečnosti mohou překrývat; i pašování migranti mohou být zneužití (Castles a kol. 2014).

V dnešní době se stává čím dál tím častější využívání služeb agentů⁵ ze strany žadatelů o azyl, především z důvodu narůstajících restriktivních opatření. Vliv agentů na ovlivnění trasy, kterou žadatelé o azyl následně použijí, se může případ od případu výrazně lišit, například v závislosti na zemi původu a destinaci, finančních možnostech, které může žadatel o azyl na cestu vynaložit a podobně. Role agentů může být různá, od vydávání pasů a víz až po samotné plánování trasy. Podle výzkumu provedeného ve Velké Británii (Crawley 2010, cit. v Spinks 2013, s. 10) dvě třetiny tázaných žadatelů o azyl využily služeb agenta; zajímavým zjištěním bylo, že pouze méně než jedna třetina tázaných plánovala Velkou Británii jako svou destinaci, ale zbytek lidí, který použil agenty, buď využil shodu okolností při získávání cestovních dokladů, a nebo agent udělal přímo rozhodnutí za ně. Podobná zjištění byla nalezena i v jiných částech Evropy a v Severní Americe (Koser 1997, cit. v Spinks 2013, s. 11). Na druhou stranu mohou agenti způsobit tzv. „negativní přesměrování“, tedy že žadatelům o azyl není umožněna cesta do jimi preferované země a jsou přesměrováni jinam (často proto, že pašerák nemá v žádané zemi dostatečně vyvinuté sítě a kontakty), ačkoliv je nová země vzdálenější a nemůžou si delší cestu dovolit (Spinks 2013).

Podle Sačer a kol. (2017) přibližně dvě třetiny migrantů obecně používají pašeráky při cestě do Evropy, což odpovídá výše uvedeným zjištěním z Velké Británie. Pašeráci mohou hrát klíčovou roli v ovlivnění cílové země následujícími způsoby: zaprvé výběrem cest a cílových zemí, které mohou nabídnout, dále pokud sami pašeráci rozhodnou o volbě destinace a zatřetí pokud se pašeráci rozhodnou odchýlit se od podmínek dohody a dovezou žadatele do jiného cíle, než bylo dohodnuto, případně je vysadí ještě během cesty.

3.4 Politické faktory

Role některých politických faktorů je taktéž velmi důležitá při výběru cílové země. Například štědré sociální příspěvky mohou dělat cílovou zemi více atraktivní, zatímco faktory jako restrikce na sociálních benefitech a pracovních právech, velké riziko zamítnutí žádosti o azyl a další omezení příležitostí mohou ve výsledku zvýšit náklady

---

⁵ Množství autorů používá raději výraz „agent“ než „pašerák“, protože role agenta na rozdíl od pašeráka může být limitována pouze na poskytování cestovních dokumentů a agent nemusí cestu zařizovat (Spinks 2013).

na migraci, což dělá země s těmito opatřeními méně atraktivní (Neumayer 2004). Série restriktivních opatření může působit jako negativní externalita, jejich vlivem se totiž zátěž a množství žádostí o azyl může přenést na okolní země (Neumayer 2004). To může postupně vyústit až v takzvaný „závod ke dnu“ (podrobněji popsáno v kapitole 2.1), tedy ve snahu o vytvoření co možná nejhorších podmínek pro podání žádosti o azyl (Neumayer 2004; Castles a kol. 2014).

3.4.1 Přístup na pracovní trh

Zhodnocení přístupu na pracovní trh v cílové zemi jako faktoru ovlivňujícího prostorové chování uprchlíků se jeví jako značně problematické, jelikož lze jeho efekt jen stěží postihnout vzhledem k dalším společně působícím faktorům; kupříkladu určitá restriktivní politická opatření bývají zaváděna souběžně. Přesto existuje několik výzkumů zkoumajících vztah mezi přístupem k pracovnímu trhu a výběrem destinace žadatelů o azyl. Z dlouhodobého hlediska není tento efekt významný, může mít pouze krátkodobý vliv, například v době otevření pracovního trhu žadatelům o azyl (James a Mayblin 2016).

Efekt přístupu na pracovní trh se může v rámci Evropy mezi zeměmi lišit podobně jako u role azylové politiky; množství žadatelů o azyl uvedlo, že nechtějí žít ze státních příspěvků, ale preferují přístup na pracovní trh (Böcker a Havinga 1999). Určitý vliv restriktivních opatření na pracovním trhu pro žadatele o azyl mohl být patrný například v Belgii, kdy po omezení přístupu na pracovní trh došlo k poklesu počtu žadatelů o azyl z Indie (Böcker a Havinga 1999).

Na druhou stranu nedostatek legálních pracovních příležitostí ve zdrojových, případně i tranzitních zemích může být považován jako důležitý motivátor pro zahájení migrace. Uprchlíci ze Sýrie mají v Turecku a Libanonu nedostatek možností k sehnání práce, a tak se často uchylují k nelegálním a mnohdy nebezpečným pracím. Špatné podmínky mohou být v této situaci důležitým impulsem pro cestu dále do Evropy, a to i na úkor značných výdajů na cestu. Čím jsou v dané tranzitní zemi lepší podmínky, tím je větší šance, že zde zůstanou na delší čas (DRC 2016).

3.4.2 Role míry úspěšnosti získání azylu

Böcker a Havinga (1999) a Toshkov (2014) zdůrazňují, že se důležitost azylové politiky v cílové zemi může mezi zeměmi lišit. Zatímco ve Velké Británii nebyla zpozorována

důležitost míry úspěšného získání azylu, v Belgii a Nizozemsku byl vliv patrný. Kupříkladu v Nizozemsku úřady z důvodu eliminace nevyřízených žádostí o azyl zrychleně vydávaly povolení k pobytu, což záhy způsobilo rychlý nárůst počtu žadatelů o azyl ze Somálska, Srí Lanky a Íránu. Naopak množství žádostí o azyl pokleslo poté, co množství žadatelů o azyl z Turecka dostalo negativní rozhodnutí Böcker a Havinga (1999).

Podle Neumayera (2004) má míra úspěšného získání azylu v cílové zemi menší, leč signifikantní efekt. Je potřeba ovšem zmínit, že potenciální žadatelé o azyl nemají téměř šanci mít povědomí o aktuální úspěšnosti v získávání azylu, někdy ani ne z minulého roku. Na druhou stranu i roli azylové politiky je potřeba brát v potaz, jelikož tento faktor může ovlivnit potenciální žadatele o azyl v případě, že mají možnost získat o tomto procesu podrobnější informace. Může se ale stát, že tyto informace získají skrze migrační a sociální sítě a tedy mohou být subjektivní či zkreslené, což může ve výsledku ovlivnit výběr cílové země (James a Mayblin 2016).

Podle Toshkova (2014) je vyšší míra úspěšného získání azylu v minulosti spojena s větším množstvím žádostí o azyl nyní, ale zároveň s nižší mírou úspěšného získání azylu v současnosti. Oba tyto vztahy jsou statisticky významné, ale pouze slabě. Z toho lze podle autora vyvodit fakt, že ovlivňování míry úspěšnosti získání azylu jako politický nástroj nemusí mít ve výsledku téměř žádný efekt. Obecně mají země s nižší mírou úspěšnosti získání azylu menší podíl žádostí, to je ale pravděpodobně způsobeno dalšími faktory, které data a modely nejsou schopny zachytit (Toshkov 2014).

3.4.3 Další politické faktory

Mezi další politické faktory, které mohou potenciálně ovlivnit destinaci, lze podle Neumayera (2004) zařadit nepřátelství vůči žadatelům o azyl ze strany občanů v některých zemích, zejména tam, kde jsou tyto nepřátelské projevy dávány veřejně najevo (například demonstracemi či útoky). Na toto nepřátelství obvykle reagují i politické strany, čímž lze očekávat volební úspěch pravicových populistických stran (například Národní fronta ve Francii a další, dříve se jednalo například o stranu Vlámský blok v Belgii), které reagují na tuto vlnu odporu antiimigrační politikou. To následně může vést k restriktivním opatřením vůči azylantům a následnému poklesu žádostí o azyl, což také Neumayer (2004) potvrdil.

Dalším potenciálně významným faktorem může být politická atraktivita cílové země⁶. Ačkoliv lze obecně přisuzovat větší atraktivitu zemím, jež jsou obecně bezpečnější a svobodnější, kupříkladu zemím západní Evropy a Severní Ameriky (Böcker a Havinga 1999), na globální úrovni demokratické země nepřitahují více žadatelů o azyl. Většina uprchlíků migruje do sousední země bez ohledu na to, zdali je demokratická, či nikoliv. Dalším důvodem je fakt, že bývají demokratické země od zemí původu více vzdálené (James a Mayblin 2016). Je potřeba zdůraznit, že politická atraktivita je velmi komplexním faktorem a je tudíž složitě kvantifikovatelná.

Štědrá sociální politika může dělat zemi cílovou zemi více atraktivní (Neumayer 2004), nicméně dle James a Mayblin (2016) žádná výzkumná studie nenašla korelaci mezi charakterem sociální politiky a výběrem destinace.

3.5 Shrnutí literatury a stanovení hypotéz

Na základě studia literatury lze závěrem vyvodit, že:

- 1) Při volbě cílové země hrají důležitou roli kulturní faktory. Asi nejvýznamnějším faktorem jsou migrační sítě, který mnoho autorů označuje za klíčový (např. Day a White 2002, Koser a Pinkerton 2002, Neumayer 2004, Moore a Shellman 2007). Důležitou roli hraje také známý jazyk (který úzce souvisí s migračními sítěmi) a také historické a koloniální vazby mezi zeměmi, které jsou významné prakticky výhradně v evropských zemích.
- 2) U ekonomických faktorů je situace složitější. Ačkoliv jsou pro uprchlíky obecně atraktivnější bohatší země, ekonomické faktory jako nezaměstnanost, míra ekonomického růstu a další se ve většině studií (např. Moore a Shellman 2007, Neumayer 2004) jeví jako nevýznamné, v některých případech dokonce kontraintuitivně působí negativně. Důvodů to může mít hned několik, například obecně špatnou informovanost uprchlíků ohledně aktuálních ekonomických ukazatelů v cílové zemi, dále pak zde může působit provázanost s jinými faktory (například s migračními sítěmi).
- 3) Geografické faktory při výběru cílové země hrají roli. Uprchlíci míří spíše do geograficky méně vzdálených zemí, zejména z důvodu menších nákladů na migraci.

---

⁶ Obecně lze politickou atraktivitu cílové země měřit za pomoci tzv. Rule of Law indexu, vytvořeného organizací World Justice Project, který tvoří devět různých faktorů, například omezení pravomocí vlády, absence korupce, občanská a kriminální spravedlnost a další (WJP 2018).

Neopomenutelnou roli hraje i režim na hranicích a převaděči, ovšem z důvodu velmi složité kvantifikace této proměnné se s ní v analýze nepočítá.

4) Role politických faktorů je poněkud diskutabilní. Zatímco v některých evropských zemích hrál přístup na pracovní trh roli, v jiných byla situace opačná, případně měl tento faktor pouze krátkodobý efekt. Podobně se jeví také míra úspěšnosti získání azylu, která může, ale nemusí mít efekt. Role politických faktorů je pravděpodobně silně ovlivněna špatnou informovaností uprchlíků (podobně jako u ekonomických faktorů). Dle Neumayera (2004) může určitou roli hrát nepřátelství společnosti vůči žadatelům o azyl, promítnuté ve větších volebních preferencích pravicových populistických stran.

Na základě tohoto shrnutí stanovím následující hypotézy:

- 1) **Nejvýznamnější skupinou faktorů při volbě cílové země uprchlíky jsou kulturní faktory.**
- 2) **Ekonomické faktory nehrají při výběru cílové země uprchlíky roli.**
- 3) **Uprchlíci míří spíše do geograficky méně vzdálených zemí.**
- 4) **Politické faktory mají na výběr cílové země uprchlíky spíše slabý vliv.**

4 Metodika

V této kapitole budou nejprve představeny jednotlivé proměnné a zdroje dat, následně se zaměřím na problematiku spojenou s jednotlivými proměnnými (nerovnoměrnost rozložení dat, multikolinearita a jiné). Poté bude popsána samotná metoda, která bude použita pro identifikaci vztahů mezi závisle proměnnou a nezávisle proměnnými.

4.1 Data

Vzhledem k většímu počtu a různorodosti proměnných byla data získávána z více různých databází. Je důležité zmínit, že se v analýze pracuje s maticovými daty, tedy je zde zkoumán vztah mezi zdrojovou a cílovou zemí (vyjma některých proměnných, které jsou řešeny nepárově, což představím níže).

Pro analýzu bylo vybráno 51 zemí, z toho 20 zdrojových a 31 cílových. Ze zdrojových zemí byly vybrány následující země: Afghánistán, Albánie, Alžírsko, Bangladéš, Eritrea, Gambie, Gruzie, Guinea, Irák, Írán, Mali, Nigérie, Pákistán, Pobřeží Slonoviny, Rusko, Súdán, Somálsko, Sýrie, Turecko a Venezuela. Ve výběru byla zohledněna jak významnost zdrojové země (tedy podle počtu žádostí o azyl v cílových zemích), tak také zastoupení zemí ze všech oblastí světa⁷. Jako cílové země byly vybrány státy EU a EFTA (vyjma Lichtenštejnska, u kterého se naskytl problém s velmi malými počty žádostí o azyl, a také u některých faktorů nebyla dostupná data). Jak už bylo zmíněno, země byly uspořádány párově, tedy vždy do vztahu zdrojová X cílová země. V případě absence (či nedůvěryhodnosti) dat ve zdrojových zemích byly hodnoty proměnných přisouzeny pouze cílovým zemím.

---

⁷ 15 nejvýznamnějších zdrojových zemí bylo doplněno tak, aby byly v souboru země z různých světových regionů.

Jako závisle proměnnou **lok_kvocient** jsem použil počet žádostí o azyl, standardizovaný za pomoci výpočtu lokalizačních kvocientů. Vzorec pro lokalizační kvocient $LQ_{i,r}$ je následující:

$$LQ_{i,r} = \frac{F_{i,r} / \sum_i F_{i,r}}{\sum_r F_{i,r} / \sum_i \sum_r F_{i,r}},$$

kdy $F_{i,r}$ zde znamená relativní podíl skupiny i (tedy žadatelů o azyl ze stejné země původu) v populaci regionu r (tedy jednotlivých cílových zemí). Výsledné hodnoty větší než 1 značí nadprůměrné zastoupení dané skupiny v dané cílové zemi, číslo menší než 1 zastoupení podprůměrné. Tato úprava byla použita zejména kvůli eliminaci vlivu značně rozdílného počtu žádostí o azyl v jednotlivých zemích a rozdílné velikosti jednotlivých uprchlických skupin (Cheshire a Novotný 2012). Pro kontrolu byla zařazena i proměnná **azyl_podil_zdroj**, která byla vypočtena prostým podílem žádostí o azyl v cílové zemi a počtem všech žadatelů o azyl z dané zdrojové země. Zatímco první závisle proměnná charakterizuje, kam které skupiny míří, druhá závisle proměnná zohledňuje více celkovou atraktivitu cílové země. Počty žádostí o azyl byly sebrány z databáze UNHCR (UNHCR Popstats 2018).

Následně představím jednotlivé vysvětlující proměnné, jejichž výběr vychází z teoretické části bakalářské práce.

Kulturní faktory

Ze skupiny kulturních faktorů byly vybrány následující: pro zachycení efektu migračních sítí slouží proměnná **site** $s_{i,r}$, která byla vypočtena následujícím způsobem:

$$s_{i,r} = \frac{M_{i,r}}{P_r} * 100 [\%],$$

kde $M_{i,r}$ značí počet migrantů ze země původu i v regionu r a P_r počet obyvatel v regionu r . Počty migrantů byly získány z databáze OSN (UN Population Division 2015), počty obyvatel z databáze EUROSTAT (EUROSTAT database 2018b). Dalším vybraným kulturním faktorem je společný jazyk, který je vyjádřen binární proměnnou **comlang_ethno** (v obou zemích mluví stejným jazykem alespoň 9 % obyvatel); hodnota 1 znamená sdílený jazyk, hodnota 0 nikoliv. Poslední kulturní proměnnou je **kolonie**, která má opět binární podobu a nabývá hodnoty 1, pokud měly země v historii vzájemné

koloniální vazby (v opačném případě nabývá hodnoty 0). Obě dvě binární proměnné byly vzaty z databáze CEPII (2011).

Ekonomické faktory

Mezi ekonomické faktory byla zařazena míra nezaměstnanosti v cílové zemi *nezam* (v %). Záměrně zde není počítáno s rozdílem míry nezaměstnanosti ve zdrojové a cílové zemi, a to kvůli značné nedůvěryhodnosti dat ve zdrojových zemích⁸. Hodnoty byly převzaty z databáze ILOSTAT (2018). Druhou ekonomickou proměnnou je rozdíl HDP na obyvatele⁹ v dolarech ve zdrojové a cílové zemi *roz_hdp_obyv*. Výše HDP byla z důvodu eliminace vlivu odlehlých hodnot dekadicky zlogaritmována zvlášť pro zdrojové a cílové země, následně byl vypočítán rozdíl (v absolutní hodnotě). Data pro tuto proměnnou byla získána z databáze OSN (UN database 2018).

Geografické faktory

Geografické faktory jsou zastoupeny proměnnou *distcap*, která značí ortodromální vzdálenost hlavních měst (v km) zdrojové a cílové země, pro omezení vlivu extrémních hodnot byla proměnná dekadicky zlogaritmována. Jako druhý geografický faktor bylo vybráno sousedství dvou zemí *soused*, vyjádřené binární proměnnou (1=sousední země, 0=země spolu nesousedí). Obě geografické proměnné byly získány z databáze CEPII (2011).

Politické faktory

Poslední skupinou faktorů jsou faktory politické. První proměnnou je míra úspěšnosti získání azylu (recognition rate) *usp_azyl_tot*, vyjádřená v procentech, netříděná podle země původu z důvodu eliminace ovlivnění velmi nízkými počty žádostí o azyl jednotlivých skupin v řadě zemí. Přesto byla pro upřesnění zařazena také proměnná *usp_azyl_pod* (v %), která je tříděná podrobněji i dle země původu u těch cílových zemí, u nichž byl počet žádostí o azyl v roce 2014 roven 3620 (případ Finska; u této hodnoty byl přirozený zlom v rozložení dat) a vyšší. U zbylých zemí nebyla data tříděna podrobně. Tyto dvě proměnné byly získány z databáze MPI (2018b). Další politickou proměnnou

---

⁸ Velké množství zdrojových zemí mělo oficiálně výrazně nižší míru nezaměstnanosti, než celá řada cílových zemí (například u Afghánistánu byla uvedena nezaměstnanost 1,7 %), proto byly hodnoty nezaměstnanosti přisouzeny pouze cílovým zemím.

⁹ Hrubý domácí produkt je dle UN database (2018) počítán jako souhrn produkce v cenách běžného vykazovaného období, také známý jako nominální HDP.

jsou výdaje na sociální dávky¹⁰ *soc_prot* v cílové zemi, které byly vypočteny jako podíl výdajů na sociální dávky na veškerých vládních výdajích (v %). Data byla získána z databáze EUROSTAT (EUROSTAT database 2018c, EUROSTAT database 2018d).

Další zařazenou proměnnou je *popul*, která označuje volební preference (v %) pravicových populistických stran v cílových zemích, označených jako pravicově populistické, krajně pravicové a nacionalistické (Nordsieck 2018). Dle Nordsiecka¹¹ (2018) mají pravicově populistické strany tendenci k antiimigrační politice, krajně pravicové strany tíhnou k autoritářství, xenofobii a korporativismu a nacionalistické strany mají obvykle negativní pohled na ostatní národnosti nebo etnické, jazykové a kulturní skupiny. Druhou podobnou proměnnou je *popul_nac*, ke které byly zařazeny i strany označené jako národně konzervativní, jelikož lze v této kategorii nalézt několik politických stran, které by se daly klasifikovat jako populistické. Národně konzervativní strany¹² mají dle Nordsiecka (2018) snahu zachovat neměnnou národně-státní kulturní identitu. Je nutné zmínit, že tyto dvě proměnné je nutné brát s velkou rezervou, jelikož ne všechny populistické strany používají antiimigrační rétoriku a liší se mezi sebou podle míry radikálnosti. Data byla získána z webových stránek Parties and Elections in Europe (Nordsieck 2018). Poslední proměnnou je nezaměstnanost cizinců (v %) v cílových zemích *nezam_ciz*, u níž byly k dispozici pouze data za státy OECD, pro analýzu je proto potřeba s touto proměnnou pracovat odděleně. Data byla získána z databáze OECD (2018).

Pro přehlednost jsou použité nezávislé proměnné uvedeny v tabulce níže (tab. 3), uvedena je i očekávaná síla vztahu se závisle proměnnou.

---

¹⁰ Výdaje na sociální dávky jsou definovány dle EUROSTAT (2016) jako transfery do domácností, v hotovosti nebo v naturáliích, jejichž účelem je zmírnit finanční zátěž několika rizik a potřeb, mezi něž patří zdravotní postižení, nemoci a zdravotní péče, stáří, pozůstalí, rodina a děti, nezaměstnanost, bydlení a sociální vyloučení nezahrnuté jinde.

¹¹ Autor dělí politické strany na základě jejich programu na 23 skupin a jednu skupinu „ostatních“ stran.

¹² Tato kategorie je značně problematická, jelikož se v ní vyskytují strany tíhnoucí k populismu (například AfD v Německu, Fidesz v Maďarsku), na druhou stranu se míra populismu takto klasifikovaných stran mezi sebou značně liší, proto bylo přistoupeno k vytvoření dvou různých proměnných.

Tab. 3 – Obecná charakteristika nezávisle proměnných

Proměnná	Očekávaná síla vztahu	Zdroj	Referenční rok
site	silná	EUROSTAT, OSN	2015
comlang_off	silná	CEPII	2011
comlang_ethno	silná	CEPII	2011
kolonie	silná	CEPII	2011
nezam	žádná	ILOSTAT	2014
roz_hdp_obyv	slabá	OSN	2014
distcap	silná	CEPII	2011
soused	silná	CEPII	2011
usp_azyl_tot	slabá	MPI	2014
usp_azyl_pod	slabá	MPI	2014
soc_prot	žádná	EUROSTAT	2014
popul	slabá	Nordsieck (2018)	2011–2015 (dle voleb)
popul_nac	slabá	Nordsieck (2018)	2011–2015 (dle voleb)
nezam_ciz	slabá	OECD	2014

Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Regresní a korelační analýza

Pro analytickou část bude použita metoda vícenásobné lineární regrese, která zkoumá vztah mezi jednou závisle proměnnou a více nezávisle proměnnými (Rabušic 2004). Ačkoliv jsou analyzovaná data v maticovém vztahu, tedy je zkoumán vždy párový vztah mezi zeměmi, na který byla přímo vyvinutá metoda QAP regrese (Krackhardt 1988, cit. v Hasman 2014, s. 26), pro analýzu jsou stěžejní výpočty standardizovaných regresních koeficientů, nikoliv hodnoty signifikance¹³, proto byla použita základní metoda lineární regrese.

Lineární tvar rovnice vícenásobné regrese je následující:

$$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_kX_k,$$

kde Y je závisle proměnná, a je konstanta, hodnoty b_1 , b_2 až b_k jsou parciální regresní koeficienty a X_1 , X_2 až X_k jsou nezávisle proměnné.

Základními předpoklady pro výpočet vícenásobné lineární regrese jsou:

- 1) intervalová závisle proměnná
- 2) intervalové, případně dichotomické nezávisle proměnné
- 3) absence multikolinearity (vysoké hodnoty korelací mezi nezávisle proměnnými)

¹³ Klasické metody regrese počítají u maticových dat chybně hodnoty signifikance a koeficientu determinace, nicméně pro tuto práci nejsou hodnoty signifikance důležité, jelikož nejsou výsledky zobecňovány na celou populaci (Krackhardt 1988, cit. v Hasman 2014, s. 26).

- 4) absence odlehlých hodnot
- 5) lineární vztah proměnných
- 6) normální rozložení dat
- 7) homoskedasticita, neboli rovnost rozptylů (Rabušic 2004).

Měřítka proměnných odpovídá výše zmíněným požadavkům. Vzhledem k dostatečné velikosti souboru se příliš nemusíme obávat vlivu porušení normality a odlehlých hodnot, ale, jak už bylo zmíněno výše, u proměnných *distcap* a *roz_hdp_obyv* byla pro zvýšení přesnosti použita úprava dekadickým zlogaritmováním. Linearita vztahů mezi daty byla testována pomocí funkce Curve estimation, data tuto podmínku splňují. V rámci modelů se není potřeba obávat rizika multikolinearity, hodnoty faktoru vzrůstu rozptylu (VIF), který tento problém identifikuje, se ve všech případech pohybovaly pod hodnotou 2, o možné riziko multikolinearity by se jednalo při hodnotách vyšších než 2,5.

Pro výpočet regresní analýzy bude použita metoda Enter, která je vhodná pro zjištění, jaký podíl rozptylu závisle proměnné je vysvětlen nezávisle proměnnými (výsledek značí hodnota R^2 , neboli koeficientu determinace¹⁴), dále pro zjištění vlivu nezávisle proměnných na závisle proměnnou za působení ostatních proměnných (výsledkem jsou nestandardizované regresní koeficienty) a především pro zjištění relativní důležitosti všech nezávisle proměnných, což značí standardizované regresní koeficienty (Rabušic 2004).

Dále spíše pro doplnění bude použit výpočet Pearsonových korelačních koeficientů pro vytvoření korelační matice a také pro zjištění korelace mezi jednotlivými nezávisle proměnnými a závisle proměnnou.

Pro výpočty byl použit statistický program SPSS IBM Statistics 20, pro tvorbu map program ArcMap 10.3.1.

---

¹⁴ Koeficient determinace nebude pro interpretaci výsledků využit, jelikož bývá u výpočtů s maticovými daty nadhodnocen.

5 Analýza faktorů ovlivňujících prostorové rozhodování uprchlíků

V této kapitole bude testován vztah mezi počty žádostí o azyl (vyjádřených lokalizačními kvocienty a podílem žádostí o azyl jednotlivých skupin v cílových zemích) a různými faktory v zemích EU a EFTA (vyjma Lichtenštejnska). Nejprve se budu zabývat popisnou statistikou, následně bude provedena samotná analýza. Pro ověření robustnosti výsledků bude počítáno s několika možnými konfiguracemi regresních modelů.

5.1 Popisná statistika

Do regresní analýzy bylo zařazeno 14 nezávisle proměnných a jedna závisle proměnná, která byla pro kontrolu doplněná i o druhou závisle proměnnou (viz tab. 4). Celkově bude řešeno 620 párových vztahů mezi zdrojovými a cílovými zeměmi.

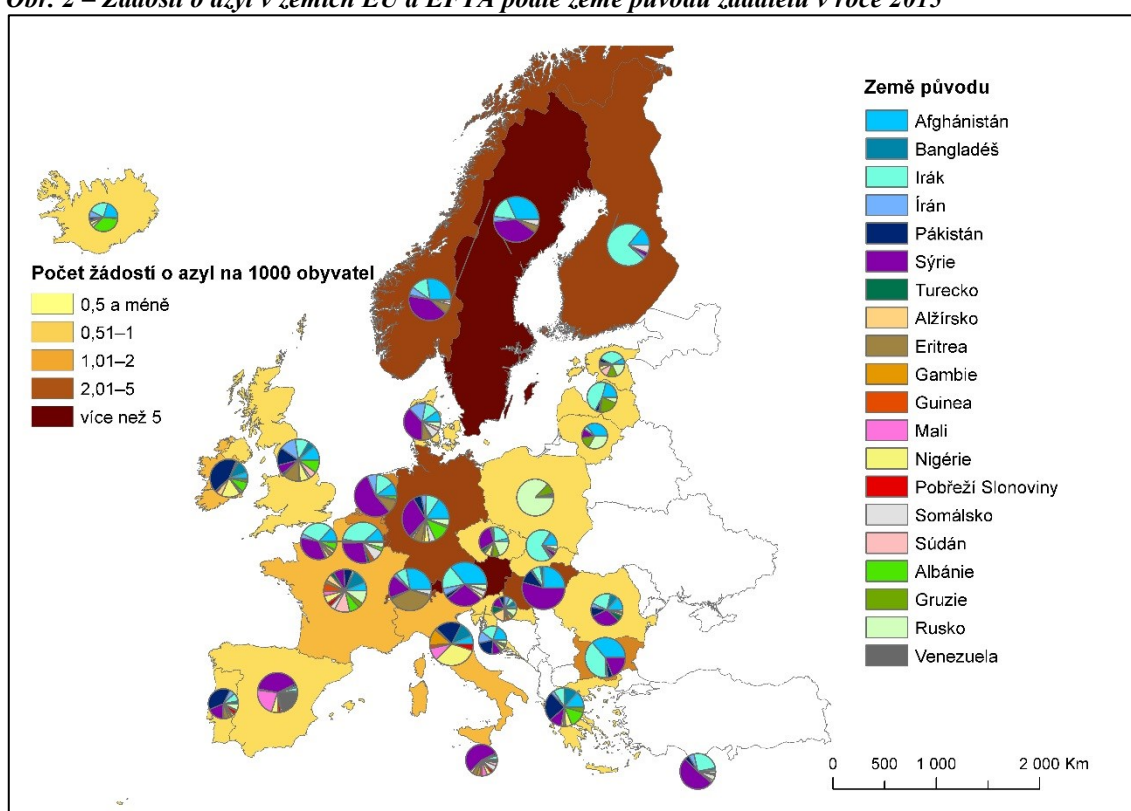
Tab. 4 – Základní popisná statistika sledovaných proměnných

Proměnná	Počet	Minimum	Maximum	Průměr	Směrodatná odchylka
lok_kvocient	620	0,00	80,01	1,32	4,02
azyl_podil_zdroj	620	0,00	88,64	3,23	9,53
site	620	0,00	10,93	0,11	0,59
comlang_ethno	620	0,00	1,00	0,04	0,19
kolonie	620	0,00	1,00	0,03	0,18
nezam	620	3,60	26,70	10,06	5,32
roz_hdp_obyv	620	0,01	3,07	1,18	0,60
distcap	620	2,51	4,01	3,57	0,25
soused	620	0,00	1,00	0,01	0,12
usp_azyl_tot	620	9,40	94,10	47,43	21,61
usp_azyl_pod	620	0,00	100,00	37,41	26,98
soc_prot	620	37,47	71,57	50,62	8,21
popul	620	0,00	27,80	7,98	8,02
popul_nac	620	0,00	29,90	9,91	8,16
nezam_ciz	620	0,00	34,50	10,24	8,48

Zdroj: vlastní zpracování

U proměnných *roz_hdp_obyv* a *distcap* byly značné rozdíly mezi minimálními a maximálními hodnotami; zatímco nejmenší rozdíl v HDP na obyvatele (v dolarech) byl mezi Ruskem a Polskem (298 \$), největší rozdíly v HDP byly mezi veškerými zdrojovými zeměmi a Lucemburskem (největší rozdíl zde byl oproti Somálsku, a to přes 119 tisíc \$). U vzdáleností hlavních měst (v km) byly také značné rozdíly; nejmenší vzdálenost byla naměřena mezi Albánií a Bulharskem (324 km), největší naopak mezi Venezuelou a Kyprm (10 258 km). Vzhledem ke zlogaritmování obou proměnných se ale vlivu rozdílných hodnot není třeba obávat.

Obr. 2 – Žádosti o azyl v zemích EU a EFTA podle země původu žadatelů v roce 2015

Zdroj dat: EUROSTAT database 2018b, UNHCR Popstats 2018, vlastní zpracování

Na výše přiložené mapě (obr. 2) je graficky znázorněno rozložení žádostí o azyl podle země původu žadatelů v cílových zemích. Je patrné, že ve většině cílových zemí tvoří významnou část žádosti ze třech nejvýznamnějších zdrojových zemí, a to Sýrie, Afgánistánu a Iráku. Výjimku zde tvoří Itálie, kde jsou nejvýznamnější skupinou Nigerijci (což odpovídá migračním trasám, jelikož Nigerijci využívají zejména trasu přes centrální Středomoří), poté Švýcarsko, kde tvoří většinu Eritrejci, a Polsko, kde tvoří většinu Rusové (významný podíl žádostí tvoří Rusové také v Pobaltí, což odpovídá

jednak historickým vazbám, tak také blízkosti samotného Ruska). Naopak u Francie, která je historicky významnou imigrační zemí, netvoří žádná skupina výraznou většinu, podobně jako ve Velké Británii.

Dle dostupných dat (viz tab. 5) je patrné, že zdaleka nejčastější cílovou zemí bylo Německo; ze strany třinácti různých národností zde byly žádosti o azyl podávány v rámci zemí EU a EFTA nejčastěji, v pěti případech se jednalo dokonce o nadpoloviční většinu. Jako významnou cílovou zemí se jevila také Itálie, která měla nejčastěji podávané žádosti o azyl v pěti případech, vyjma Bangladéše ze západoafrických zemí (opět lze tento fakt spojovat s migračními trasami). Mezi Súdanci byla nejoblíbenější Francie (v téměř 44 %), mezi Venezuelany Španělsko (dokonce v téměř 89 %), což patrně odpovídá kulturní blízkosti obou zemí.

Tab. 5 – Žádosti o azyl dle zdrojové země a nejvýznamnější cílové země daných národnostních skupin v roce 2015

Zdrojová země	Nejvýznamnější cílová země	% žádostí o azyl	Žádosti o azyl
Afghánistán	Německo	28,7	42 602
Albánie	Německo	79,3	32 295
Alžírsko	Německo	51,5	3 661
Bangladéš	Itálie	32,9	4 687
Eritrea	Německo	39,9	16 716
Gambie	Itálie	44,8	5 073
Gruzie	Německo	53,6	4 593
Guinea	Německo	36,9	2 452
Irák	Německo	25,7	25 278
Írán	Německo	35,0	9 390
Mali	Itálie	47,6	3 903
Nigérie	Itálie	43,5	13 678
Pákistán	Německo	38,8	14 966
Pobřeží Slonoviny	Itálie	46,4	2 061
Rusko	Německo	54,9	12 725
Somálsko	Německo	42,6	11 422
Súdán	Francie	43,8	3 862
Sýrie	Německo	38,6	81 582
Turecko	Německo	54,9	3 941
Venezuela	Španělsko	88,6	1 740

Pozn.: Sloupec „% žádostí o azyl“ odpovídá proměnné *azyl_podil_zdroj*, značí tedy, kolik procent žádostí o azyl v rámci jednotlivých skupin žadatelů bylo podáno v uvedených cílových zemích.

Zdroj dat: UNHCR Popstats 2018, vlastní zpracování

Pro názornost je přiložena i tabulka 6 (tab. 6), která znázorňuje rozložení žádostí o azyl v Německu coby hlavního příjemce podle vybraných zdrojových zemí. Zatímco bylo

absolutně nejvíce žádostí podáno Syřany, procentuálně bylo Německo nejvyhledávanější ze strany Albánců, a to více než ze tří čtvrtin. Při použití úpravy za pomoci lokalizačních kvocientů vychází podávání žádostí o azyl jako nadprůměrné v polovině případů.

Tab. 6 – Žádosti o azyl v Německu podle země původu žadatelů v roce 2015

Zdrojová země	% žádostí o azyl	Žádosti o azyl	Lokalizační kvocient
Afghánistán	28,7	42 602	2,16
Albánie	79,3	32 295	1,50
Alžírsko	51,5	3 661	1,40
Bangladéš	10,4	1 487	1,49
Eritrea	39,9	16 716	1,21
Gambie	44,3	5 024	1,06
Gruzie	53,6	4 593	1,16
Guinea	36,9	2 452	1,09
Irák	25,7	25 278	1,00
Írán	35,0	9 390	1,05
Mali	12,6	1 038	0,95
Nigérie	31,8	9 996	0,87
Pákistán	38,8	14 966	0,78
Pobřeží Slonoviny	15,6	692	1,46
Rusko	54,9	12 725	0,70
Somálsko	42,6	11 422	0,42
Súdán	18,0	1 587	0,49
Sýrie	38,6	81 582	0,34
Turecko	54,9	3 941	0,28
Venezuela	1,9	38	0,05

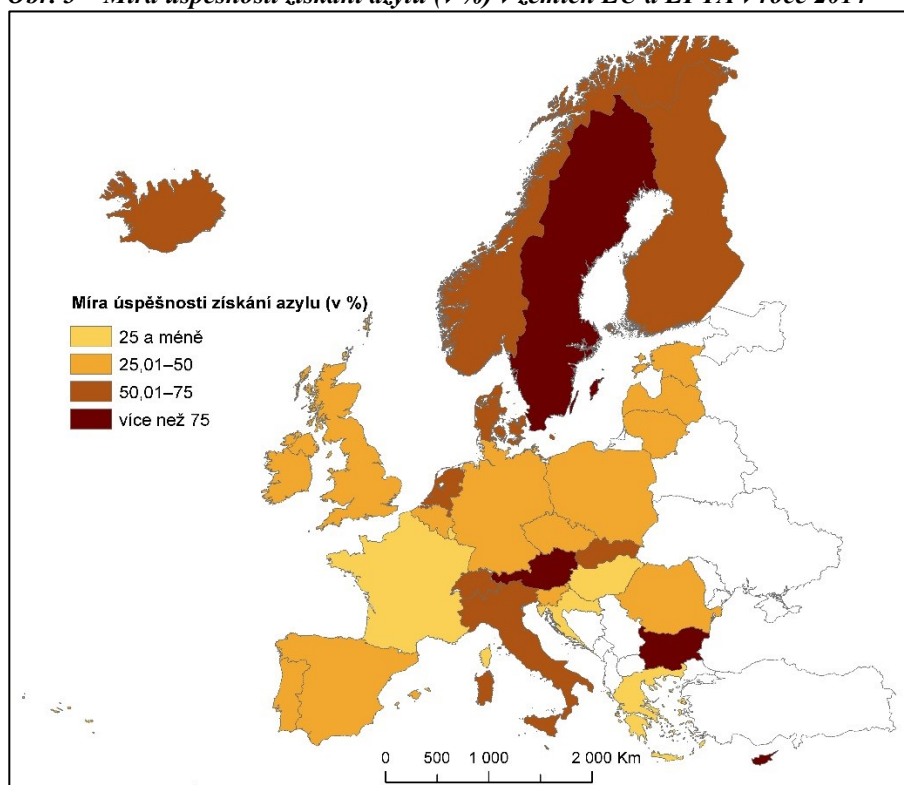
Pozn.: Sloupec „% žádostí o azyl“ odpovídá proměnné *azyl_podil_zdroj*, značí tedy, kolik procent žádostí o azyl v rámci jednotlivých skupin žadatelů bylo podáno v uvedených cílových zemích.

Zdroj dat: UNHCR Popstats 2018, vlastní zpracování

Následně je vhodné identifikovat vztahy mezi závisle a nezávisle proměnnými pomocí korelační matice proměnných (tab. 7), kde lze také posuzovat případné riziko multikolinearity. Velmi vysokou hodnotu vzájemné korelace (0,768) mají proměnné *popul* a *popul_nac*, což ovšem vyplývá z jejich podobnosti (proměnná *popul_nac* je pouze rozšířenou verzí proměnné *popul*). Protože s těmito proměnnými bude pracováno odděleně, není potřeba se vzájemné multikolinearity obávat. Stejně tak nelze brát jako riziko korelaci mezi podobně tvořenými proměnnými *usp_azyl_tot* a *usp_azyl_pop*, které jsou navíc na spodní hranici středně silné pozitivní korelace (0,300). Středně silný vztah závisle proměnných lze brát v potaz pouze jako ověření správnosti třídění dat. Nejvyšší hodnoty míry úspěšnosti získání azylu mělo Švédsko, Rakousko a možná překvapivě také

Bulharsko a Kypr, naopak nejmenší hodnoty mělo Řecko, Lucembursko, Chorvatsko a Maďarsko (viz obr. 3). Tato míra může být ovlivněna celou řadou faktorů, například politických (slabší korelace byla nalezena u proměnné *usp_azyl_tot* s úspěchem populistických stran).

Obr. 3 – Míra úspěšnosti získání azylu (v %) v zemích EU a EFTA v roce 2014

Zdroj dat: MPI 2018b, vlastní zpracování

Středně silná pozitivní korelace byla identifikována mezi proměnnými *roz_hdp_obyv* a *distcap* (0,489), z toho lze usuzovat, že jsou země s rozdílnějším HDP na obyvatele spíše více vzdálené. Další středně silná pozitivní korelace byla nalezena mezi proměnnými *roz_hdp_obyv* a *socprot* (0,379). Vysvětlení se zdá být poměrně logické, tedy že cílové země s větším rozdílem v HDP na obyvatele (oproti zdrojovým zemím) vynakládají větší část rozpočtu na sociální dávky. Poslední středně silná pozitivní korelace (0,332) byla objevena mezi proměnnou *soc_prot* a závisle proměnnou *azyl_podil_zdroj*, lze tedy očekávat, že vysoké procento žádostí o azyl bylo podáváno v zemích s vyššími výdaji na sociální dávky.

Jediný případ středně silné negativní korelace byl identifikován mezi proměnnými *popul* a *nezam* (-0,321), tedy že v zemích s nižší mírou nezaměstnanosti mají větší volební preference pravicové populistické strany a stejně tak je tomu opačně.

Tab. 7 – Korelační matice proměnných

	distcap	roz_hdp obyv	azyl_podil zdroj	lok kvocient	site	nezam	usp_azyl tot	usp_azyl pod	popul	soc_prot	popul nac
distcap	1,000	0,489	-0,002	-0,051	-0,215	-0,109	-0,023	0,006	-0,017	0,117	-0,039
roz_hdp_obyv	0,489	1,000	0,084	-0,113	-0,130	-0,184	0,094	0,131	0,071	0,379	0,010
azyl_podil_zdroj	-0,002	0,084	1,000	0,432	0,076	-0,080	0,003	0,021	-0,026	0,332	-0,026
lok_kvocient	-0,051	-0,113	0,432	1,000	0,079	0,136	-0,079	-0,037	-0,101	-0,004	-0,089
site	-0,215	-0,130	0,076	0,079	1,000	0,015	-0,002	-0,007	0,013	-0,006	0,006
nezam	-0,109	-0,184	-0,080	0,136	0,015	1,000	-0,249	-0,084	-0,321	-0,202	-0,298
usp_azyl_tot	-0,023	0,094	0,003	-0,079	-0,002	-0,249	1,000	0,300	0,288	0,254	0,097
usp_azyl_pod	0,006	0,131	0,021	-0,037	-0,007	-0,084	0,300	1,000	-0,092	-0,031	-0,156
popul	-0,017	0,071	-0,026	-0,101	0,013	-0,321	0,288	-0,092	1,000	0,273	0,768
soc_prot	0,117	0,379	0,332	-0,004	-0,006	-0,202	0,254	-0,031	0,273	1,000	0,158
popul_nac	-0,039	0,010	-0,026	-0,089	0,006	-0,298	0,097	-0,156	0,768	0,158	1,000

Pozn.: Závisle proměnné jsou označeny *kurzívou*. Světle oranžové podbarvení značí středně silnou pozitivní korelaci (koeficient je v intervalu od 0,3 do 0,59), tmavě oranžové silnou pozitivní korelaci (koeficient je 0,6 a více), světle modré středně silnou negativní korelaci (koeficient je -0,3 a nižší).

Zdroj: vlastní výpočty

5.2 Výsledky regresní analýzy

Výsledné vypočtené standardizované koeficienty jsou zobrazeny níže (tab. 8 a tab. 9, sloupec Beta), stejně tak jako hodnoty faktoru vzrůstu rozptylu (VIF). Ve výpočtu byla použita metoda Enter. Tabulka 9 (viz. tab 9) obsahuje podrobněji tříděné proměnné (*usp_azyl_pod* a *popul_nac*).

Tab. 8 – Výsledky regresní analýzy pro závisle proměnné lok_kvociant (první tři sloupce) a azyl_podíl zdroj

Proměnná	Beta	VIF	Proměnná	Beta	VIF
soused	0,049	1,71	soused	-0,124	1,71
comlang_ethno	0,139	1,28	comlang_ethno	0,025	1,28
kolonie	0,167	1,59	kolonie	0,134	1,59
distcap	0,052	1,43	distcap	-0,035	1,43
roz_hdp_obyv	-0,136	1,55	roz_hdp_obyv	-0,047	1,55
site	-0,007	1,47	site	0,093	1,47
nezam	0,093	1,19	nezam	-0,073	1,19
usp_azyl_tot	-0,024	1,18	usp_azyl_tot	-0,061	1,18
popul	-0,085	1,23	popul	-0,138	1,23
soc_prot	0,064	1,33	soc_prot	0,370	1,33

Pozn.: Koeficient Beta je ekvivalentem standardizovaných regresních koeficientů.

Zdroj: vlastní výpočty

Tab. 9 – Výsledky regresní analýzy pro závisle proměnné lok_kvociant (první tři sloupce) a azyl_podíl zdroj s podrobněji tříděnými vybranými proměnnými

Proměnná	Beta	VIF	Proměnná	Beta	VIF
soused	0,053	1,73	soused	-0,117	1,73
comlang_ethno	0,136	1,28	comlang_ethno	0,023	1,28
kolonie	0,169	1,57	kolonie	0,136	1,57
distcap	0,053	1,44	distcap	-0,026	1,44
roz_hdp_obyv	-0,133	1,59	roz_hdp_obyv	-0,049	1,59
site	-0,009	1,47	site	0,089	1,47
nezam	0,099	1,18	nezam	-0,046	1,18
usp_azyl_pod	-0,021	1,08	usp_azyl_pod	0,011	1,08
popul_nac	-0,074	1,17	popul_nac	-0,089	1,17
soc_prot	0,046	1,25	soc_prot	0,337	1,25

Pozn.: Koeficient Beta je ekvivalentem standardizovaných regresních koeficientů.

Zdroj: vlastní výpočty

Očekávaný význam měla proměnná týkající se koloniálních vazeb mezi zdrojovou a cílovou zemí. Tento výsledek potvrzuje také značné množství výzkumů (například

Böcker a Havinga 1999, Moore a Shellman 2007, Neumayer 2004, Spinks 2013). Lze očekávat významný vliv koloniálních vazeb zejména u zemí s bohatou koloniální minulostí, jako například u Francie a Velké Británie, ale také i v případě Turecka.

Dalším poměrně důležitým faktorem ve vztahu k závisle proměnné *lok_kvocient* je i faktor jazyka (konkrétně pokud alespoň 9 % obyvatel mluví v obou zemích stejným jazykem). Stejný jazyk výrazně snižuje složitosti interakce, souvisí taktéž s dalšími kulturními faktory (Moore a Shellman 2007, Neumayer 2004). V případě modelu se závisle proměnnou *azyl_podil_zdroj* vyšel jazyk jako poněkud slabší faktor (určitou roli mohla hrát nestandardizovaná podoba závisle proměnné, kde výsledek ovlivnily země s vysokými podíly žádostí o azyl), ovšem také s kladným znaménkem.

Možná oproti očekávání vyšel u závisle proměnné *lok_kvocient* jako důležitý faktor rozdíl v HDP na obyvatele mezi zeměmi (především je překvapivý záporný koeficient). Možné vysvětlení se ale jeví jako poměrně logické; tedy že jsou žádosti o azyl podávány spíše v cílových zemích, které mají oproti daným zdrojovým zemím menší rozdíly v HDP na obyvatele; tedy že lze očekávat, že žadatelé o azyl nevyhledávají cíleně země s vysokými hodnotami HDP na obyvatele (jako například Lucembursko, ale také země severní Evropy), ale vysoký počet žádostí o azyl byl také v zemích s nižší hodnotou HDP na obyvatele (jako například v Maďarsku a Bulharsku). Toto zjištění je v rozporu s výzkumem Neumayera (2004), podle něhož obecně přijímají země s vyšším HDP více žadatelů o azyl. Na druhou stranu u globální studie, kterou provedli Moore a Shellman (2007), byl vliv HDP na obyvatele patrný v případě sousedících zemí, ovšem u nesousedících zemí nikoliv; ekonomická úroveň tedy není to hlavní, co ovlivňuje rozhodování žadatelů o azyl. Nepravá korelace nebyla při vyřazení této proměnné identifikována (u zbylých faktorů se hodnoty koeficientů změnily pouze minimálně).

Zajímavým výsledkem analýzy je důležitost faktoru výdajů na sociální dávky u závisle proměnné *azyl_podil_zdroj*. Obecně nižší výdaje na sociální dávky na obyvatele v rámci Evropy mají země jihovýchodní a střední Evropy a poté Pobaltské státy. Ačkoliv se zde vyskytují azylanty poměrně „oblíbené“ země jako Maďarsko a Bulharsko, většina zemí z těchto částí Evropy měla velmi nízké počty žádostí o azyl. Naopak vysoké počty žádostí o azyl byly zejména v zemích západní Evropy, které mají spíše vyšší výdaje na sociální dávky. V rámci evropských států dává největší podíl státního rozpočtu na sociální dávky Švýcarsko (71,6 %) a země severní a západní Evropy (nadprůměrný podíl mají

také Itálie a Španělsko), naopak nejnižší podíly měly Estonsko (38,9 %) a Litva (37,5 %). Ačkoliv se ve svém článku Rogelj (2017) zmiňoval o větším množství motivů u uprchlíků v době současné uprchlické a migrační krize, tedy že určitou roli může hrát i vyšší ekonomický a sociální standard v cílové zemi, dle James a Mayblin (2016) téměř výhradně vycházel tento faktor ve výzkumech jako nevýznamný. Vzhledem k širším podmíněnostem a možné provázanosti ekonomických a politických faktorů s dalšími faktory je potřeba tento výsledek interpretovat s určitou opatrností.

Za poměrně překvapivý výsledek lze považovat minimální význam proměnných týkajících se geografické vzdálenosti a migračních sítí, u nichž byly standardizované regresní koeficienty již velmi blízko nuly. U proměnné *distcap* se dokonce se při použití jiné závisle proměnné obrátilo znaménko. Mohlo by to teoreticky být způsobeno vzájemnou blízkostí evropských zemí, různými režimy na hranicích či souvislostmi s dalšími faktory. Tuto interpretaci potvrzuje Moore a Shellman (2007), podle nichž hraje významnou roli přítomnost či absence kontrolovaných hranic. Dále množství autorů (např. Böcker a Havinga 1999, Neumayer 2004, Moore a Shellman 2007, Rogelj 2017) zmiňuje významný vliv dalších faktorů, jako například aktivity agentů. Kvůli velké složitosti kvantifikace této proměnné je velice složité zjistit její vliv na výběr destinace. Určitou roli by mohl hrát také fakt, že významný podíl žádostí o azyl mělo Německo, které je od zdrojových zemí více vzdálené než jiné země na vnějších hranicích Evropy.

U proměnné *soused* byl určitý vliv nalezen pouze u závisle proměnné *azyl_podil_zdroj*, ovšem koeficient vyšel záporně; tedy že větší podíl žádostí o azyl v rámci jednotlivých migračních skupin je spíše v nesousedních zemích, na druhou stranu kvůli velmi nízkému počtu takových případů, kdy by země spolu sousedily, je potřeba na tuto proměnnou nahlížet opatrně. Důležitou roli patrně hraje fakt, že nejsou v souboru cílových zemí sousední země hlavních zdrojových zemí.

Nedůležitost migračních sítí je vcelku překvapivá, jelikož obecně pomáhají překonat mnohá úskalí, snížit náklady migrace a mohou posloužit jako užitečný zdroj informací (DRC 2016). Pokud bychom do regresního modelu zadali absolutní hodnoty počtu migrantů žijících v cílových zemích, výsledek by vyšel velice podobně. Z výsledků lze tedy oproti očekávání soudit, že v době současné uprchlické a migrační krize nehraje přítomnost většího množství lidí stejného původu v cílové zemi významnou roli. Na druhou stranu to nevysvětluje velkou oblíbenost Německa jako cílové země. Teoreticky

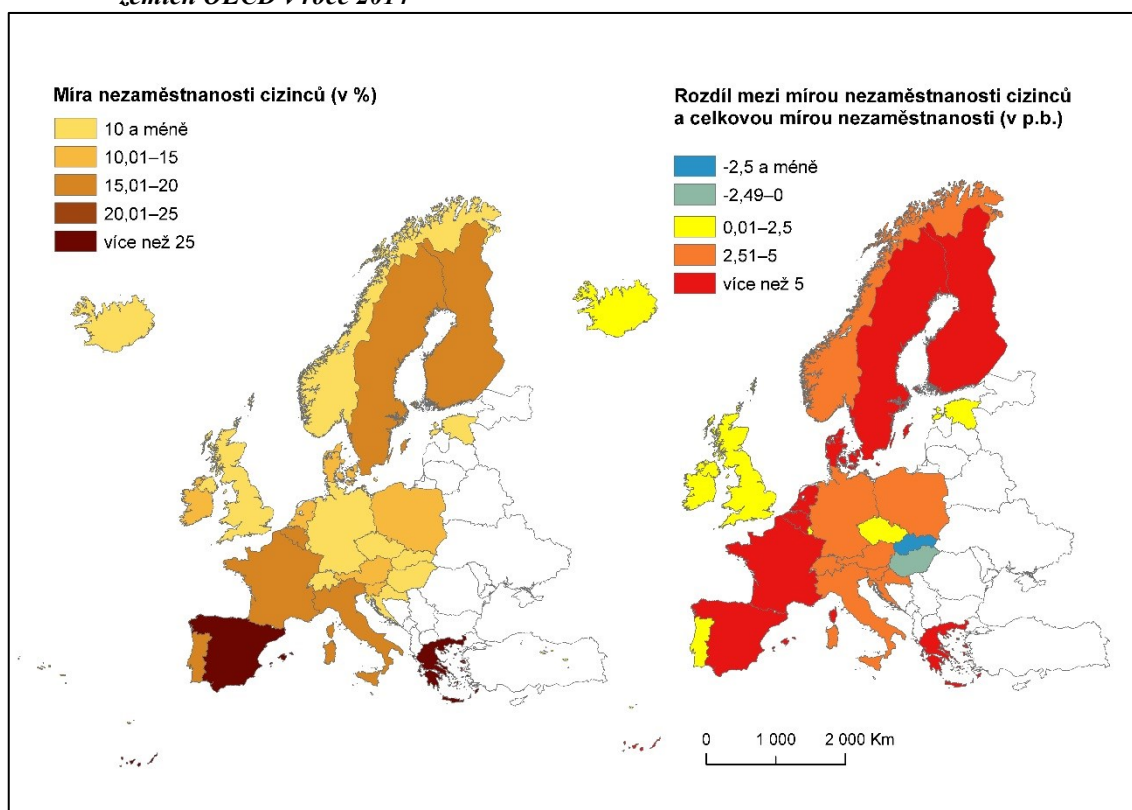
by to mohlo být způsobeno tím, že v tomto případě nezáleží na stejné národnosti žadatelů o azyl a že se migrační sítě vytvářejí i napříč jednotlivými skupinami uprchlíků, kde se šíří množství informací. Tuto domněnku ovšem nelze z dostupných dat potvrdit. Problémem může být také velmi složitá kvantifikace tohoto faktoru.

Zbylé proměnné hrají při výběru destinace spíše podřadnou roli. Slabý význam lze nalézt u zastoupení pravicových populistických stran; v zemích, kde je měly tyto strany menší volební úspěch, bylo podáno spíše více žádostí o azyl (trochu silnější vliv měla proměnná bez národně konzervativních stran, zejména u závisle proměnné *azyl_podíl_zdroj*), ale kvůli různým politickým programům stran a nízkým hodnotám standardizovaných regresních koeficientů je potřeba tento výsledek interpretovat velmi opatrně. Proměnné týkající se míry úspěšnosti získání azylu vyšly většinou dokonce s opačným znaménkem, než by se dalo očekávat, hodnota koeficientů je ovšem natolik nízká, že lze tyto faktory považovat za nedůležité. Nezaměstnanost lze považovat jako nedůležitou vyjma vztahu s lokalizačními kvocienty, kdy je její význam větší, ale koeficienty vyšly kladně (nelze předpokládat, že žadatele o azyl přitahují země s vyšší nezaměstnaností); mohlo by se jednat o nepravou korelaci s některými dalšími faktory, nicméně při vyřazení nezaměstnanosti z modelu se u žádného faktoru síla téměř nezměnila, nepravá korelace tedy prokázána nebyla.

5.3 Vliv nezaměstnanosti cizinců

Na závěr analýzy samostatně porovnám celkovou nezaměstnanost a nezaměstnanost cizinců v cílových zemích a následně ověřím vliv nezaměstnanosti cizinců na počty žádostí o azyl. K odděleným výpočtům bylo přistoupeno kvůli chybějícím datům u nezaměstnanosti cizinců za země mimo OECD.

Obr. 4 – Porovnání míry nezaměstnanosti cizinců a celkové míry nezaměstnanosti v evropských zemích OECD v roce 2014

Pozn.: U mapy zobrazující rozdíl mezi celkovou nezaměstnaností a nezaměstnaností cizinců značí záporné znaménko nižší míru nezaměstnanosti cizinců než celkovou míru nezaměstnanosti.

Zdroje dat: ILOSTAT (2018), OECD (2018), vlastní zpracování

Ve většině případů byla v roce 2014 vyšší nezaměstnanost cizinců než celková nezaměstnanost, na druhou stranu v Maďarsku byla nezaměstnanost cizinců nižší o 1,8 p.b. a na Slovensku dokonce o 5,8 p.b. (viz obr. 4). Naopak v Belgii, Španělsku, Finsku a Švédsku byla nezaměstnanost cizinců výrazně vyšší, a to dokonce o 8 a více p.b. Velmi vysoké hodnoty nezaměstnanosti cizinců byly ve Španělsku a v Řecku, kde přesahovaly 30 %. To jednak může souviset s už tak vysokými hodnotami celkové nezaměstnanosti v daných zemích, ale také například celkovou strukturou cizinců podle země původu.

Následně byly provedena regresní analýza za omezený počet zemí (tedy pouze za země OECD). Místo proměnné *nezam* byla zařazena proměnná *nezam_ciz*; záměrně nebyly zařazeny obě proměnné kvůli vysokým hodnotám VIF a identifikované multikolinearitě.

Tab. 10 – Výsledky regresní analýzy pro závisle proměnné *lok_kvocient* (první tři sloupce) a *azyl_podil_zdroj* s doplněním proměnné *nezam_ciz*

Proměnná	Beta	VIF	Proměnná	Beta	VIF
soused	0,087	1,52	soused	-0,106	1,52
comlang_ethno	0,199	1,29	comlang_ethno	0,030	1,29
kolonie	0,173	1,44	kolonie	0,125	1,44
distcap	0,084	1,46	distcap	-0,058	1,46
roz_hdp_obyv	-0,141	1,49	roz_hdp_obyv	-0,029	1,49
site	-0,008	1,37	site	0,101	1,37
soc_prot	0,002	1,59	soc_prot	0,388	1,59
usp_azyl_tot	0,041	1,42	usp_azyl_tot	-0,078	1,42
popul	-0,090	1,31	popul	-0,190	1,31
nezam_ciz	0,116	1,11	nezam_ciz	-0,077	1,11

Pozn: Koefficient Beta je ekvivalentem standardizovaných regresních koeficientů.

Zdroj: vlastní výpočty

Vliv nezaměstnanosti cizinců vyšel velmi podobně jako celková nezaměstnanost u předchozí regresní analýzy (viz tab. 10, pro srovnání viz tab. 8 a tab. 9), pouze u závisle proměnné *lok_kvocient* o trochu silnější. Z důvodu přítomnosti kladného znaménka koeficientu v případě závisle proměnné *lok_kvocient* a velmi nízké záporné hodnoty u závisle proměnné *azyl_podil_zdroj* lze usuzovat, že míra nezaměstnanosti cizinců není pro žadatele o azyl důležitým faktorem při výběru cílové země. Je také možné, že je vztah opačný, tedy že velké množství imigrantů způsobí i jejich větší nezaměstnanost.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala prostorovým chováním uprchlíků (respektive žadatelů o azyl) v době současné uprchlické a migrační vlny. Cílem bylo nalezení faktorů, které ovlivňují jejich volbu cílové země v rámci zemí EU a EFTA. Na základě studia relevantní literatury byly nalezeny potenciální faktory, které byly následně kvantitativně testovány na nejvýznamnějších uprchlických tocích.

Dle studia literatury byla stanovena hypotéza, že jsou nejvýznamnější skupinou faktorů při volbě cílové země uprchlíky kulturní faktory. Očekávaný význam byl nalezen u proměnných týkajících se koloniálních vazeb a známého jazyka, což odpovídá předchozím výzkumům (Böcker a Havinga 1999, Moore a Shellman 2007, Neumayer 2004, Ravlik 2014, Spinks 2013); žadatelé o azyl tedy v době současné uprchlické a migrační vlny vyhledávají spíše takové cílové země, se kterými je jejich země původu spjatá koloniální minulostí a alespoň 9 % populace v ní mluví stejným jazykem. Oba faktory patrně snižují náklady na migraci a následnou adaptaci, souvislost lze také hledat s bohatou koloniální minulostí některých evropských zemí. Nepodařilo se ale prokázat důležitost migračních sítí; určitý slabší vztah lze nalézt ve vztahu k závisle proměnné, která zohledňuje celkovou atraktivitu země, nicméně u proměnné, která zjišťuje, kam směřují jednotlivé skupiny, byl význam velmi slabý, a dokonce s opačným efektem. Dle výsledků analýzy tedy v současné době nehrají u žadatelů o azyl migrační sítě významnou roli, což je v rozporu s většinou předchozích výzkumů (např. Day a White 2002, Neumayer 2004), jelikož dle nich pomáhají nově příchozím překonat počáteční kulturní a ekonomický šok, mohou poskytovat uprchlíkům cenné informace a mohou celkově snížit náklady na migraci. Určitým problémem by mohla být složitá kvantifikace tohoto faktoru a dále také vytváření sítí napříč různými skupinami.

Podle další hypotézy ekonomické faktory nehrají při výběru cílové země uprchlíky roli, což vychází ze studované literatury (např. Moore a Shellman 2007, Neumayer 2004),

pouze podle Neumayera (2004) obecně přijímají více žadatelů o azyl země s vyšším HDP. Tyto předpoklady se potvrdily pouze částečně. Míra nezaměstnanosti vyšla oproti očekávání s opačným znaménkem vůči závisle proměnné týkající se směřování jednotlivých skupin; v tomto případě by se mohlo jednat o obrácený vztah, tedy že vyšší množství cizinců způsobuje i větší míru nezaměstnanosti. Jako překvapivě důležitý ovšem vyšel rozdíl v HDP na obyvatele, konkrétně pokud mají zdrojová a cílová země mezi sebou menší rozdíl v jeho výši, což je v rozporu se zjištěními Neumayera (2004), na druhou stranu to podporuje hypotézu, respektive předpoklad, že žadatelé o azyl cíleně nevyhledávají bohatší země. Z těchto zjištění lze tedy usuzovat, že ekonomické faktory nehrají na výběr cílové země významný vliv.

Následující hypotéza byla, že uprchlíci míří spíše do geograficky méně vzdálených zemí. Geografickou vzdálenost lze podle množství autorů (Böcker a Havinga 1999, Neumayer 2004, Moore a Shellman 2007) považovat jako důležitý faktor; cesta do bližší země je méně finančně náročná než do vzdálenější země. Tato hypotéza ovšem potvrzena nebyla, geografické faktory vyšly oproti očekávání jako nevýznamné. Ve vztahu k závisle proměnné, která zhodnocuje celkovou atraktivitu země, se sousedství dvou zemí ukázalo dokonce jako negativní determinant. Důvodem může být velmi nízký počet přímo sousedících zdrojových a cílových zemí, dále lze nedůležitost geografických faktorů v tomto případě zdůvodnit vzájemnou blízkostí cílových zemí.

Podle poslední hypotézy mají politické faktory na výběr cílové země uprchlíky spíše slabý vliv. Oproti očekávání se ale jako značně důležité ukázaly výdaje na sociální dávky v cílové zemi, ovšem pouze ve vztahu k závisle proměnné, která zhodnocuje celkovou atraktivitu cílové země. Teoreticky by se mohlo jednat o nepravou korelaci s některými dalšími proměnnými, nicméně při výpočtech bez této proměnné nebyly zjištěny významné rozdíly. Země s vyššími výdaji na sociální dávky tedy mohou být více atraktivní pro žadatele o azyl. Toto tvrzení je v rozporu s výzkumem Neumayera (2004), podle něhož mají žadatelé o azyl velmi mlhavou představu o cílové zemi, na druhou stranu dnes může být situace odlišná, protože v době současných vyspělých informačních technologií mohou uprchlíci získat informace i skrze ně. Tento výsledek je proto potřeba brát s určitou rezervou. Naopak míra úspěšnosti získání azylu se ukázala jako nedůležitý faktor, tento výsledek předchozím výzkumům odpovídá (Neumayer 2004); žadatelé o azyl tedy v tomto případě nemusí mít dostatek informací. Určitý význam má volební

úspěch pravicových populistických stran, což koresponduje se zjištěními Neumayera (2004); tedy že země s větším volebním úspěchem těchto stran přijímají méně žadatelů o azyl. To může být patrně způsobeno větším množstvím restriktivních opatření vůči podávání žádostí o azyl, či přímo posílením kontroly hranic.

Za určitý problém této analýzy lze považovat samotný charakter metody; kvantitativní analýza nemusí vždy podchytit velkou komplexitu studovaného problému, zároveň kvantifikace některých proměnných je velmi složitá. Vhodná by byla kombinace s některými kvalitativními metodami, které už někteří výzkumníci prováděli (např. Sačer a kol. 2017), nicméně takový výzkum by byl nesmírně obtížný a personálně a časově náročný. Už samotná kvantitativní analýza přináší možnost porovnat výsledky s předchozími výzkumy a poukázat na možné rozdíly a jejich pravděpodobné příčiny.

Tato práce měla za cíl přispět k problematice prostorového chování uprchlíků a žadatelů o azyl. Ačkoliv část výsledků odpovídala předchozím výzkumům, některé se ukázaly jako překvapivé. Výzkumy tohoto typu jsou v dnešní době velmi přínosné, zejména kvůli možnému pochopení chování žadatelů o azyl a podobě možných politických opatření, která mohou uprchlické a migrační proudy nějakým způsobem ovlivnit. Výsledky analýzy ovšem nelze brát jako kauzální; je zde celá řada nepodchycených příčin, které mohou volbu cílové země ovlivnit, navíc ne každý uprchlík se chová racionálně a opomenout nelze ani již zmíněnou roli náhody.

Do budoucna by se bylo vhodné zaměřit více do hloubky studovaného problému, tedy zjistit rozdíly mezi chováním jednotlivých skupin žadatelů, které se patrně může značně lišit. Do analýzy může taktéž vstoupit celá řada dalších faktorů, které mohou volbu destinace potenciálně ovlivnit. Dále by mohlo být zajímavé porovnat několik uprchlických vln, které se odehrály v minulosti, srovnat je se současnou vlnou a zjistit, zda se prostorové chování uprchlíků mění také během času. Kvůli složitosti studovaného problému se nabízí celá škála možných výzkumů, které by šly v budoucnu provést.

Zdroje

- BAUER, T., EPSTEIN, T. B., GANG, I. N. (2005): Enclaves, language, and the location choice of migrants. *Journal of Population Economics*, 18, 4, 649-662.
- BÖCKER, A., HAVINGA, T. (1999): Country of asylum by choice or by chance: asylum-seekers in Belgium, the Netherlands and the UK. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 25, 1, 43–61.
- CASTLES, S., DE HAAS, H., MILLER, M.J. (2014): The State and International Migration: The Quest for Control. In: Castles, S., de Haas, H., Miller, M.J.: *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World—Fifth Edition*. The Guilford Press, New York, 215–239.
- CRAWLEY, H. (2010): Chance or Choice? Understanding why asylum seekers come to the UK. Refugee Council of the United Kingdom, Londýn, <https://www.refugeecouncil.org.uk/assets/0001/5702/rcchance.pdf> (10.7.2018).
- DAY, K., WHITE, P. (2002): Choice or circumstance: The UK as the location of asylum applications by Bosnian and Somali refugees. *GeoJournal*, 55, 1, 15–26.
- DOCKERY, W (2017): The Balkan route – explained. Info Migrants, Issy Les Moulineaux, <http://www.infomigrants.net/en/post/2546/the-balkan-route-explained> (10.7.2018).
- DRC (2016): Middle East and North Africa Regional Report 2016: Going To Europe: A Syrian Perspective. Danish Refugee Council, Kodaň, <https://drc.ngo/media/2126540/drc-going-to-europe-report-pdf.pdf> (25.3.2018).
- EDWARDS, A (2016): UNHCR viewpoint: ‘Refugee’ or ‘migrant’ – Which is right? United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva, <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/7/55df0e556/unhcr-viewpoint-refugee-migrant-right.html> (23.6.2018).

- EUROSTAT (2016): Glossary: Social protection benefits. EUROSTAT, Luxembourg, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Social_protection_benefits (14.6.2018).
- EUROSTAT (2018): Statistics Explained: Asylum statistics. EUROSTAT, Luxembourg, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics (25.3.2018).
- GALLAGHER, A. (2002): Trafficking, smuggling and human rights: tricks and treaties. *Forced Migration Review*, 12, 25–28.
- HASMAN, J. (2014): Prostorové chování imigrantů: analýza prostorové příbuznosti migračních skupin. Disertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- HASMAN, J., LUPTÁK, M. (2016): Faktory ovlivňující volbu cílové země uprchlíků. *Geografické rozhledy*, 25, 3, 2–4.
- HRABALOVÁ, L. (2018): Irácký Mosul v letech 2003–2017. *Encyklopedie migrace*, Praha, <http://encyklopedie.org/iracky-mosul-letech-2003-2017> (29.3.2018).
- CHESHIRE, J., NOVOTNÝ, J. (2012): The surname space of the Czech Republic: examining population structure by network analysis of spatial co-occurrence of surnames. *PLoS ONE*, 7(10), e48568. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0048568>
- JAMES, P., MAYBLIN, L. (2016): Factors influencing asylum destination choice: A review of the evidence. Working paper, 04/16.1. The University of Sheffield, Sheffield, <https://asylumwelfarework.files.wordpress.com/2015/03/asylum-seeker-pull-factors-working-paper.pdf> (25.3.2018).
- JOYA, A. (2012): Syria and the Arab Spring: The Evolution of the Conflict and the Role of the Domestic and External Factors. *Ortadoğu Etütleri*, 4, 1, 27–52.
- KOSER, K. (1997): Social networks and the asylum cycle: the case of Iranians in the Netherlands. *International Migration Review*, 31,3, 591–611.
- KOSER, K., PINKERTON, C. (2002): The social networks of asylum seekers and the dissemination of information about countries of asylum. Výzkumná zpráva, Migration Research Unit. University College London, Londýn, http://www.urbanlab.org/articles/Koser_2002_SocialNetworksOfAsylumSeekers.pdf (6.4.2018).

- KRACKHARDT, D. (1988): Predicting with networks: Nonparametric multiple regression analysis of dyadic data. *Social Networks*, 10, 4, 359–381.
- MASSEY, D. S., ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUCI, A., PELLERGINO, A., TAYLOR, J. E. (1993): Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19, 3, 431-466.
- MOORE, W. H., SHELLMAN, S. M. (2007): Whither Will They Go? A Global Study of Refugees' Destinations, 1965–1995. *International Studies Quarterly*, 51, 4, 811–834.
- NEUMAYER, E. (2004): Asylum Destination Choice: What Makes Some West European Countries More Attractive Than Others? *European Union Politics*, 5, 2, 155–180.
- OCHA (2018): Humanitarian Needs Overview, DEC.2017: Afghanistan. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, New York, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/afg_2018_humanitarian_needs_overview_1.pdf (28.3.2018).
- PONÍŽILOVÁ, M. (2018): Strana Baas v Iráku. Encyklopedie migrace, Praha, <http://encyklopedie.org/strana-baas-iraku/> (27.3.2018).
- RABUŠIC, L. (2004): Mnohonásobná lineární regrese. Informační systém Masarykovy univerzity, Brno, https://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/SOC418/multipl_regres_1.pdf (23.6.2018).
- RAVLIK, M. (2014): Determinants of International Migration: A Global Analysis. Výzkumná zpráva, WP BRP 52/SOC/2014. National Research University Higher School of Economics, Moskva, <https://www.hse.ru/data/2014/10/02/1100265067/52SOC2014.pdf> (25.3.2018).
- ROGELJ, B. (2017): The Changing Spatiality of the „European Refugee/Migrant Crisis“. *Migracijske i etničke teme*, 33, 2, 191–219.
- SAČER, S., PALIĆ, M., GRÜNHAGEN, M., KUNDID, T. (2017): Determinants of Choice of Migration Destination: Evidence from the Western Balkan Transit Route. *International Journal of Sales, Retailing and Marketing*, 6, 1, 48–60.
- SPINKS, H. (2013): Destination anywhere? Factors affecting asylum seekers' choice of destination country. Výzkumná zpráva, Research Paper no.1 2012–2013. Parliament of Australia: Department of Parliamentary Services: Social Policy Section, Canberra,

http://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/library/prspub/2209855/upload_binary/2209855.pdf;fileType=application/pdf (6.4.2018).

SCHMEIDL, S. (1997): Exploring the Causes of Forced Migration: A Pooled Time-Series Analysis, 1971–1990. *Social Science Quarterly*, 78, 2, 284–308.

TOSHKOV, D. D. (2014): The dynamic relationship between asylum applications and recognition rates in Europe (1987–2010). *European Union Politics*, 15, 2, 192–214.

UNHCR (2013): Fact Sheet: Timelines and Figures. United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva,

<http://www.unhcr.org/excom/hlsegment/5245a72e6/syria-fact-sheet-timeline-figures.html> (27.3.2018).

UNHCR (2017): The Central Mediterranean Route: Working on the Alternatives to Dangerous Journeys. United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva, <http://www.unhcr.org/partners/donors/596f4c4a7/central-mediterranean-route-working-alternatives-dangerous-journeys-supplementary.html> (10.7.2018).

UNHCR (2018a): Mid-year trends 2017. United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva, <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5aaa4fd27/mid-year-trends-june-2017.html> (27.3.2018).

UNHCR (2018b): Syria Factsheet, February 2018. United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva, <http://www.unhcr.org/sy/wp-content/uploads/sites/3/2018/02/Syria-Fact-Sheet-2017-2018.pdf> (27.3.2018).

UNHCR (2018c): Refugee Situations: Syria Regional Refugee Response. United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (27.3.2018).

UNHCR (2018d): Global Focus: Iraq. United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva, <http://reporting.unhcr.org/node/2547?y=2018#year> (29.3.2018).

UNHCR (2018e): Flash Update: Iraq, 26 March 2018. United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva, <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update%20-%2026MAR18.pdf> (29.3.2018).

UNICEF (2018): Afghanistan Humanitarian Situation Report, January–June 2017. United Nations International Children's Emergency Fund, New York, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNICEF%20Afghanistan%20Hu>

[manitarian%20Situation%20Report%20%28January%20-%20June%202017%29.pdf](#)

(28.3.2018).

WITTE, G. (2018): Afghanistan War. Encyclopaedia Britannica,

<https://www.britannica.com/event/Afghanistan-War> (28.3.2018).

WJP (2018): What is the Rule of Law? World Justice Project,

<https://worldjusticeproject.org/about-us/overview/what-rule-law> (19.4.2018).

World Vision (2018): Syrian refugee crisis: Facts, FAQs, and how to help. World

Vision, Seattle, <https://www.worldvision.org/refugees-news-stories/syrian-refugee-crisis-facts#fast-facts> (27.3.2018).

Zdroje dat

CEPII (2011): dist_cepil dataset. Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales, Paříž, http://www.cepil.fr/cepil/en/bdd_modele/download.asp?id=6 (22.5.2018).

EUROSTAT database (2015): Asylum applicants by citizenship till 2007 Annual data (rounded). EUROSTAT, Luxembourg, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyctz&lang=en (18.3.2018).

EUROSTAT database (2018a): Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data (rounded). EUROSTAT, Luxembourg, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza&lang=en (18.3.2018).

EUROSTAT database (2018b): Population change–Demographic balance and crude rates at national level. EUROSTAT, Luxembourg, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_gind&lang=en (22.5.2018).

EUROSTAT database (2018c): Expenditure: main results. EUROSTAT, Luxembourg, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=spr_exp_sum&lang=en (29.5.2018).

EUROSTAT database (2018d): Government revenue, expenditure and main aggregates. EUROSTAT, Luxembourg, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (25.6.2018).

ILOSTAT (2018): Unemployment rate by sex and age. International Labour Organization, Ženeva, http://www.ilo.org/ilostat/faces/wcnav_defaultSelection;ILOSTATCOOKIE=d6oDfVFbMiMjbiBoRhoeWugOQA2KQnmWHXMsD5mIHgBYKD57INKd!-

[82771033?_adf.ctrl-](#)

[state=yqiba3d5v_4&_afrLoop=98006963212054&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null#!%40%40%3F_afrWindowId%3Dnull%26_afrLoop%3D98006963212054%26_afrWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D48vtqnc9_4](#) (29.5.2018).

MPI (2018a): Asylum Applications in the EU/EFTA by Country, 2008-2017. Migration Policy Institute, Washington D.C., <https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/asylum-applications-euefta-country-2008-2017> (10.7.2018).

MPI (2018b): Asylum Recognition Rates in the EU/EFTA by Country, 2008–2017. Migration Policy Institute, Washington D.C., <https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/asylum-recognition-rates-euefta-country-2008-2017> (26.5.2018).

NORDSIECK, W. (2018): Parties and Elections in Europe. Parties and elections.eu, Düsseldorf, <http://www.parties-and-elections.eu/countries.html> (12.6.2018).

OECD (2018): Foreign born unemployment. Organisation for Economic Co-operation and Development, Paříž, <https://data.oecd.org/migration/foreign-born-unemployment.htm> (29.5.2018).

UN database (2018): Per capita GDP at current prices–US dollars. United Nations Statistics Division, New York, http://data.un.org/Data.aspx?q=GDP+per+capita&d=SNAAMA&f=grID%3a101%3bcu_rrID%3aUSD%3bpcFlag%3a1 (27.5.2018).

UN Population Division (2015): International migrant stock by destination and origin. United Nations–Department of Economic and Social Affairs, New York, <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates15.shtml> (22.5.2018).

UNHCR Popstats (2018): Time series. United Nations High Commissioner for Refugees, Ženeva, http://popstats.unhcr.org/en/time_series (22.5.2018).